

MANI

FEST

STAF

ET

Tak til:

dreyersfond

MANI

FEST

STAF

ET

MANIFEST STAFET

Redaktion: Martin Søberg, KADK

Tobias Moe, Akademisk Arkitektforening

Signe Sophie Bøggild, Copenhagen Architecture Festival

Josephine Michau, Copenhagen Architecture Festival

Layout: Gilbert Hansen

Tryk: Narayana Press

Trykt i 500 eksemplarer

ISBN: 978-87-92700-27-8

Udgiver: Arkitekturforlaget **B**

København 2019

© Fofatterne og fotograferne

VISIONÆRE MANIFESTER 2019

I anledning af valgåret og 100-året for Bauhaus og Danmarks Almene Boliger BL har Copenhagen Architecture Festival og Akademisk Arkitektforening inviteret arkitekturens aktører i Danmark til at udforme manifeste, der forholder sig til arkitekturens rolle og værdigrundlag i samfundet anno 2019.

Arkitekturens mange aktører fra forskellige fagligheder spiller som medskabere af de fysiske rum, vi alle lever og færdes i, en vigtig rolle i løsningen på fremtidige udfordringer som bolig- og byudvikling i lyset af klimaforandringer, migration, nye familiemønstre og demografier, urbanisering, affolkning og skrumpende byer, afindustrialisering, stigende ulighed og boligpriser, boligmangel, teknologiske landvindinger, nye økonomiske paradigmer, etc. Her forstås arkitekturens felt i bredeste forstand fra boligbyggerier og institutioner, over parker og landskaber til storbykøbenhavn, der alle rummer sociale, æstetiske, politiske, miljømæssige, økonomiske, m.fl. aspekter.

Manifestet som format var en integreret del af de udsældte modernistiske -ismer og politiske ideologier, men synes at være tilbage på arkitekturens landkort. Efter at de store historier i nogle årtier har været dømt døde, dukker manifestet op igen, f.eks. i form af 'the FREESPACE manifesto' af Venedig Biennalens kurator-duo i 2018, Yvonne Farrell & Shelley McNamara, eller kinesiske Amateur Architecture Studio, der udstillede på Louisiana i 2017, og som har formuleret et manifest på 29 punkter. Samtidig er der en fornyet interesse for det 20. århundredes avantgardemanifester, som bl.a. bliver genopdaget i arkitekturteoretikeren Beatriz Colominas bog *Manifesto Architecture: The Ghosts of Mies* (2014) og herhjemme antologien *Avantgardemanifester* (2019), redigeret af Mikkel Bolt.

Ved igen at sætte fokus på manifestet ønsker vi at få danske fagfolk til at overveje, hvilket værdigrundlag, de står for og bygger på. At vove at opstille mål og visioner for, hvor vi skal hen i fremtiden og hvilke slags byer, boliger, landskaber og offentlige rum, vi skal udvikle og tage vare på. Målet med manifestet er altså at overveje arkitekturen som ramme om samfunds- og byudviklingen, og hvordan arkitekturen kan ændre verden.

I samlet form vil manifesterne udgøre et vigtigt dokument, der potentielt kan understøtte politikker og planer. Dermed stilles en tværfaglig ekspertise til rådighed for offentligheden, og samtidig giver det fagfolk, der arbejder inden for forskellige områder af arkitekturen, en anledning til at genoverveje værdigrundlaget, som vi sammen vil bygge byens, boligens og borgernes fremtid på. Arkitektonisk kvalitet, omsorg for social og miljømæssig sammenhængskraft kræver, at alle aktører er med rundt om bordet.

Vi håber, at manifesterne vil komme by- og samfundsudviklingen til gode.

Akademisk Arkitektforening og Copenhagen Architecture Festival

København, april 2019

CAFx FOREWORD

A manifesto is a vision, but also a fiction. Lucid, concise, and inherently public in tone, the manifesto by design is anchored in a recognisable version of the world we inhabit while, in the same breath, capable of imagining beyond it. In and around the percolative sphere of architecture the act of imagination is, quite literally, easier *said* than done. For a discipline that demands considered speculation *and* projection, architecture calls for practitioners and collaborators to be designers, thinkers, historians, and futurologists alike—a challenge that requires far more than drawing, or modelling, or—dare I say—compromise. It more often than not needs to be articulated through words, on the page or aloud.

If a speculation cannot be rendered in a vacuum, a manifesto cannot be not shaped in thin air. Today, the air is heavy and the rhetoric around our accelerated existence, existential obstacles, and looming threats to our collective stability are all-pervasive. It is, therefore, all too easy to absorb a sense that darkened clouds are metaphorically forming overhead—big, *cumulonimbus* types—that forecast only turbulence. This may be true and yet, if so, it provides an important opportunity to cruise on the fumes of history, to reflect upon what is happening now, and to appraise how these might indicate possible directions forward. As such, the manifesto—a paradoxical combination of a handshake and a declaration rolled into one—should be read as an attempt to slice through time, taken with a pinch of salt and a healthy dollop of good faith.

There are, of course, precedents to draw upon. Vitruvius' adage *firmitas, utilitas, venustas* (firmness, commodity, delight) resonates, for better or for worse, to this day. In conceptualising a “retroactive manifesto” with *Delirious New York* (1978), Rem Koolhaas married storytelling and speculation to span the durations and histories of a

single granite rock on the eastern seaboard of the United States. Both examples, scooped out from a melting pot of many, are characterised by being at once defiant and elastic, bridging practical conditions and contexts with the understanding that in order to illuminate an intangible vision of the future one must evaluate, persuade, and take a position.

As the 2019 Copenhagen Architecture Festival and its actors grapple with a timely theme—*Skiftende Idealer (Shifting Ideals)*—the manifestos presented here represent a reclamation of one of the defining baselines underpinning what it means to be an architect, and what architecture can contribute to communities. They should not be read as monuments, but as capsules; defences of speculative futures, which provide lenses through which we can all consider how to forge new and configure existing avenues for action.

Whether you might subscribe to the ideas penned for these pages or not, each manifesto embodies the idealism, sincerity and self-belief that the format engenders—and that the profession, as an agent in shaping how we perform our lives, needs more now than ever. When something needs to be said—and much, we must agree, needs to be said—it is often more useful when it is put frankly.

James Taylor-Foster

James Taylor-Foster, curator of contemporary architecture and design på ArkDes, Stockholm, tidligere redaktør på ArchDaily, forfatter, redaktør, designer og broadcaster.

BYDEMÅDE

Arkitekturens manifeste mellem krise og kald

En samling af manifeste. Som sådan lidt besynderligt, for manifestet virker sædvanligvis på egen hånd, som slagordet, der helst ikke skal modsiges, helst ikke mudres til af andre, konkurrerende budskaber. Først retrospektivt føjer manifesterne sig til hinanden, på det tidspunkt, hvor udsagnet forekommer at være historisk. Når distancen er indtruffet. Inden for arkitekturen skete det første gang med den tyske arkitekturkritiker Ulrich Conrads' samling af modernismens manifeste og programmer i en lille, men siden meget læst bog i 1964, på et tidspunkt, hvor kritikken af modernismens faste tro på rationalitet, industrialisering og fremskridt var ved at bryde igennem.

Alligevel er nærværende samling af manifeste typisk for vores tid. Et symptom på en søgen efter fællesskaber, en måde af forsamles på, som vi længes efter og må se tilbage til det 20. århundrede for at finde. Et anstrøg af nostalgi. For hvad blev der af det kollektive vi, avantgardens manifeste gerne talte til, og som også dannede fundamentet i modernismens store kollektive projekter, som i den hjemlige velfærdsstat? Kan det kollektive i dag etableres ud over selvbestaltede, homogene grupperinger?

Manifeste slår sprogligt fast, at kriser eksisterer, og stiller sig til rådighed som apparater for tankevirksomhed og handling: Se her, den er gal, gør noget. Manifeste er erklæringer, også historisk set, om end de har ændret karakter igennem tiden. 14-1600-tallets manifeste kom fra samfundets politiske, økonomiske og religiøse top, i form af krigserklæringer eller profetier. Først i 1800-tallet blev manifestet forbundet med det systemomvæltende, mest berømt og betydningsfuldt er vel Karl Marx og Friedrich Engels' kommunistiske manifest fra 1848. Fra da af taler manifestet om et før og et efter, med ønsker, ja, krav om forandring.

Sådan forstår vi nu manifestet, et programskrift, der i sin bydende form skal kalde til handling. Et kald, et opråb. Vi forbinder især manifestet med avantgarden i begyndelsen af det 20. århundrede, måske først og fremmest med det futuristiske manifest, der er indbegrebet af et sådant. Manifestet, der stiller sig i opposition til det eksisterende. Der udtrykker holdninger, der er imod noget. Og således er performativt i sin direkte henvendelsesform, en talehandling accentueret af udråbstegn og stedvist store bogstaver.

Arkitekturhistorien er dog ikke særligt rig på egentlige manifeste, Ulrich Conrads' samling er kort, omtrent i lommeformat. Le Corbusier, modernismens retoriske *powerhouse*, kunne nok være hårdtslående i sine argumenter, men stillede på samme tid arkitekturen over for revolutionen. Vælg selv. Denne tro tilhørte modernismen, at vi bygger det væk. Med maskinernes hjælp kan det blive til mere lys, mere luft, sundere og lykkeligere mennesker. Efter anden verdenskrig kom metaltrætheden, rationaliteten havde vist andre sider af sig selv. En fænomenologisk og humanistisk attitude, der nok ikke virkede helt fremmed for snusfornuftige danske arkitekter, indfandt sig. Og manifestet blev til kortlægning, til historieskrivning: Retroaktive manifeste, altså rekonstruktioner af de manifeste, der kunne have ligget til grund for byer som Las Vegas (genskrevet af Denise Scott Brown og Robert Venturi) og New York (genskrevet af Rem Koolhaas).

Danske arkitekturmanifeste er der heller ikke mange af, men der findes kritiske tekster, som indimellem fremtræder med manifestets agitatoriske klarhed. PH's skribentvirksomhed er velkendt. Oplevelsen af formen er koncist beskrevet af Aage Rafn og Carl Petersen. Arkitektur og moral af Kay Fisker. Det er snarere i de arkitektoniske projekter, at oprør viser sig. (Vi minder om, at ordet projekt har betydning af noget fremkastet, det kan blive til noget voldeligt, som i projektilet. Projektet skyder sig ud i fremtiden, væk fra det eksisterende. En manifestation.) Og her kommer vi i mindre grad til

kort, når blikket falder på dansk arkitektur. Modernismens heroiske fase, den prismatiske afrensning og radikale forståelse af huset som *docking station* for maskiner til persontransport. Senere betones det mellem menneskelige i tæt-lav-byggeriet og vel egentlig også i nyrationalismens forsøg på at etablere en historisk horisont og dybere meningsdannelse. Siden den pragmatiske arkitekturs globaliserede, skalaflydende programhybrider. Og nu en klimaorienteret urbanisme, som undsiger sig forældede skel mellem kultur og natur.

Manifeste dukker gerne op, når noget står på spil. I krisetid, hvor forandring er påkrævet. I de senere år har manifestet som skriftlig genre opnået fornyet interesse og været genstand for konkurrencer og seminarer. Men er også blevet mødt med skepsis, for kan manifestet bruges til noget længere, andet end blot som en leg med en i øvrigt forældet genre? Eller har manifestet muteret sig, ind i virksomhedernes ord for egne strategier og missioner? Manifeste skrevet i erhvervslingo, som managementredskaber. Og hvad med de sociale medier, slagord som *newsfeed* og karsk kommentar?

Er manifestet færdigt, udlevet? Samlingen her svarer afkræftende. Teksterne rammer os. For manifestet er en effektiv genre, rent kommunikativt. Spidsformuleringerne beforder debatten. Men med forbehold. Det klare budskab kan også være det overfladiske budskab eller det ligefrem farlige budskab. Som den amerikanske arkitekturhistoriker Craig Buckley skriver: "Paradoxically, might the most urgent message of past manifestos today be not to move faster, but rather to claim more time in a period when it seems in ever-shorter supply? Not to think quicker, but to think longer and harder?" (2014, 21-22). Vi har brug for manifestet, ja, men ikke alene. Paroler må knyttes til omtanke, fakta og argumentation.

Når der så alligevel skrives egentlige manifeste, hvad handler de så om? Hvilke kriser? To anliggender træder nok særligt klart frem, det drejer sig om klimaforandring, og det drejer sig om urbanisering,

de står endog i forbindelse med hinanden. At erkende forbindelsen mellem byen og klimaet, er ikke nyt. Mange af forfatterne har fremlagt problematikken før, den er en grundsten i deres arbejde. Det fordrer en måde at tænke arkitektur på, at tænke i kontinuitet frem for den adskillelse, som helt ned på papiret og i hvert fald siden renæssancen har været et kendetegn for arkitektens arbejde. Linjen som markering af en forskel, en grænse, sort på hvidt. Jovist er der forskelle i verden, og forskelle er nødvendige, men at tænke i forskelle bør suppleres af en tænkning i forbindelser. I miljøer, i fælles rum. Sådan kan denne samling læses. Ikke som en tilfældig række af manifeste, side om side, men som en fortætning, et fælleskab af ord båret af omsorg og vilje.

Martin Søberg

Litteratur

Mikkel Bolt (red.), *Avantgardemanifester* (Aarhus: Klim, 2019).

Craig Buckley, "After the Manifesto," in *After the Manifesto: Writing, Architecture, and Media in a New Century*, red. af Craig Buckley (New York: GSAPP Books, 2014), ss. 6-23.

Mary Ann Caws (red.), *Manifesto: A Century of Isms* (Lincoln og London: University of Nebraska Press), 2001.

Ulrich Conrads (red.), *Programme und Manifeste zur Architektur des 20. Jahrhunderts* (Berlin: Ullstein, 1964).

Christoffer Harlang, Peter Thule Kristensen og Anna Müller (red.), *Arkitektursyn. Danske arkitekturmanifeste 1901-2008* (København: Kunstakademiets Arkitektskole, 2009).

Charles Jencks og Karl Kropf (red.), *Theories and Manifestoes of Contemporary Architecture* (London: Academy Editions, 1997).

Martin Søberg, adjunkt, Institut for Bygningskunst og kultur KADK, kunsthistoriker mag.art., ph.d. i arkitektur

M---A---N---I---F---E---S---T---E---R--->

Manifest for fremtiden

I år 2050 vil 70% af jordens befolkning leve i byer. Der skal globalt bygges en by til 1,5 million mennesker i ugen frem til 2050 for at holde trit med urbaniseringen. Hvordan vil vi leve sammen i de tætte byer? Vil vi alle have adgang til frisk luft og grønne områder? Vil skellet mellem rig og fattig vokse og hvordan vil det massive byggeri påvirke en klode og klima der allerede er udfordret?

Arkitektens rolle er skiftet markant de sidste par år. Det samme er arkitektens værktøjskasse. Ansvar er større – det samme er mulighederne for at skabe rammerne om fremtidens liv. Vi skal gribe muligheden, turde tage ansvaret og samarbejde på tværs af hinanden for at skabe fremtiden. Her er mit bud på et manifest for fremtiden.

Skabe mere fællesskab!

Fremtidens arkitektur handler om relationer. Vi skal gentænke vores forhold til hinanden, naturen og livet i byerne. Vi skal styrke og skabe fællesskaber. Sikre at alle har lige adgang til byen og kvalitetsnatur og sætte rammerne for den dialog, læring og iver der sætter byens puls og skaber levende og aktive byer og samfund. Fællesskab, lighed og samhørighed er forudsætningen for fremtidens gode byliv.

Ideer til fællesskabsskabende designparametre:

- Forlæng sommeren med godt mikroklima
- Skabe trygge uderum hvor man kan mødes
- Åbenhed i bygningerne frem for åbningstider
- Designe smukt og inspirerende
- Skabe bygninger der kan håndtere mange forskellige anvendelser
- Bruge materialer der kan klare dobbelt slid
- Bruge arkitektur til at skabe nye destinationer

Fremtidens gode liv er bæredygtigt!

Vi har kun en klode og et liv. Vores fælles ressourcer skal bruges med omtanke. Vi skal forstå naturen for at bygge bedre, smartere og genbruge. Vi skal stille krav til os selv og kræve de bæredygtige løsninger. Ikke kun på grund af klimaet, men fordi vi skal lave rum og bygninger der er sunde og gode for mennesker i mange generationer.

Ideer til ressourceomtanke og sunde bygninger:

- Brug så få materialer som muligt – og brug mindre af dem
- Design dig ud af et højt energiforbrug helt fra starten
- Brug naturlige materiale og genbrug, når du kan

- Søg altid efter sociale og sundhedsmæssige fordele ved alle designvalg du træffer
- Det er en menneskeret at kunne åbne vinduer og døre uden en manual
- Design trapper, passager og ruter i høj kvalitet til *nudging* af sund adfærd
- Design smukt og holdbart så øges værdien over tid

Samarbejde er nøglen!

Vi er alle en del af sammen kredsløb. Vi kan gøre lidt selv. Sammen kan vi alt. Arkitekter skal søge viden, samarbejder og partnerskaber for at skabe fremtidens løsninger. Vi skal lytte, opsøge viden og arbejde sammen på tværs af fagområder, grænser og kulturer for at skabe momentum og tage ansvar for banebrydende design og løsninger.

Ideer til at de gode og givende samarbejder:

- Brug academia i din research
- Foreninger kommer før rum – etabler altid fællesskaber inden du designer
- Bruger og borgerprocesser er designdrivende
- Brug dine politikere til at tale indhold – ikke form
- Fæld aldrig en ildsjæl i løb – gør den til meddesigner
- Skab forudsætninger for et godt samarbejds-klima: Vær en spillende træner, men lad bolden gøre arbejde

København
Februar 2019

Ekspertismen leve!

Venner. Vær ikke bange. Vi har stadig mulighed for at skabe en bedre fremtid.

Dette manifest er et forsvar for eksperimentet.

Jeg har ubetinget tillid til, at vi som arkitekter både nu og i fremtiden har kompetencerne, fagligheden og erfaringen til at gøre verden til et bedre sted. Vi skal "blot" vove at eksperimentere og omfavne det ukendte.

Arkitekturen har pligt til at udvikle sig og ikke bare gentage fortiden. Vi skal som arkitekter altid spørge: Kan vi gøre det bedre? Ikke bare anderledes. Bedre. Vi skal teste alt det velkendte, alt det ukendte, alt det vi ikke ved, og alt det, vi tror, vi ved. Vi skal turde udfordre dem, som dyrker konformiteten. Vi skal vedvarende forsøge at præge arkitekturen, og måden vi bor og lever sammen på, i en bedre retning.

Jeg taler ikke om hovedløse eksperimenter, hvor menneskers sundhed og sikkerhed sættes på spil. Jeg taler om faglige, saglige tests af velbegrundede teser, hvor vi udnytter overfloden af tilgængelig viden til at kvalificere vores valg og fravalg. Det kræver, at vi tænker og arbejder tværfagligt. Vi skal anerkende, at der findes fagligheder, som er dygtigere end os inden for netop deres felt. At vi *sammen* kan skabe endnu mere værdi og bedre løsninger.

Vi skal turde eksperimentere, velvidende at eksperimentet ikke altid lykkes. I et mislykket forsøg ligger der en erfaring og en læring, som vi kan stå på skuldrene af, næste gang vi skal eksperimentere.

Uden eksperimenter; ingen forandring.

Det kræver unægteligt mod at gå imod strømmen og ikke lade sig forfalde til den letteste vej. Det kræver mod at tage kampen op, for det kan være svært og gøre ondt. Det mod skal vi indgyde i fremtidens generationer af politikere, planlæggere, arkitekter, producenter og alle andre, der har indflydelse på og påvirker det byggede miljø. Sammen skal vi gå forrest og vise, at det er gennem afsøgningen af det ukendte, at vi skaber positiv forandring og udvikler nye materialer, nye fællesskaber, nye samarbejder.

Lad os genvinde troen på eksperimentet – og på fremtiden.

Dorte Mandrup
Grundlægger og Kreativ Direktør

Østerild vindmøllecenter, Thy, 2018

Foto Martin Schubert

Manifestet er dødt! Manifestet længe leve!

Gå langt uden om manifeste! Arkitektur kan ikke fås på recept! Og dog - vi har altid forsøgt at opstille regler for vores virke. Tryk avler modtryk, og selv om arkitekturen hver gang er blevet skubbet fremad, så motiverer tiden til oprør få år efter. Arkitekturens verden er ikke anderledes end i andre kunstgrene, og måske er det ved at være den tid igen, tid til oprør.....manifesternes tid.

”Et er Søkort at forstå, et andet Skib at føre”, Ludvig Holberg

Fagets praksis kan føre dig den rigtige vej, og efter utallige forsøg, gennem trial and error, opbygges tyngden, og herved dannes det indre søkort. Men kortet er pokkers behændigt at have med fra starten. Man kan skære hjørner, og f eks er restaureringsfagets metodikker omkring værdisætning gode guidelines for den uerfarne, - selv om deres chartre og dogmer også har manifestets karakter og deraf følgende brister.

At søge arkitekturens veje er stadig at etablere et solidt grundlag og herfra arbejde sig mod målet. Men man ved aldrig om man vælter ind i løsningen omkring det første hjørne eller om man må ad store omveje for at nå den. Man ved aldrig om løsningen vil basere sig på umiddelbar intuition og lægge sig foran ens fødder eller om det bliver tungt og hårdt detektivarbejde der til sidst fravrister et sted sin hemmelighed og dyrebare skat, hvoromkring arkitekturen kan skabes. Og det er i denne søgen at hele magien ligger gemt.

Drop Ikonet!

De sidste 10-15 år har været præget af *'her kommer jeg'* arkitektur. Alle de nye (høj)huse i byernes havnearealer bliver beskrevet som *unikke værker* med *ikoniske* kvaliteter, men de mangler rodfæstelsen, den menneskelige nerve og generøse tanke om at give noget tilbage til byen og borgeren. I stedet taler de enkelte byggerier så højt om sig selv at man ikke kan høre hvad de andre siger. Og når Starchitecture rules, så er oprøret nødvendigt. Særligt fordi politikerne kun har købt den populistiske vinkel på arkitekturens virke. Politikernes ligegyldighed med det byggede miljø er måske arkitektfagets største udfordring. Før de bliver vækket fra deres skåltaler sker der ikke noget.

I mellemtiden forsvinder bygningskultur med kommunernes billigelse, når developernes renderinger viser lykke på jorden. Vi fjerner den historie som vi skal leve af i fremtiden. Vi fjerner fortidens spor, hvad vi har formået og kunnet konstruere. Fremover skal vi tænke mindre på vores *eget* aftryk og i højere grad lade fortiden give svarene på fremtiden. Rødderne skal med, både stedets og historiens. Rødderne er bogstaveligt bæredygtige. Det er *deres* aftryk der skal prioriteres.

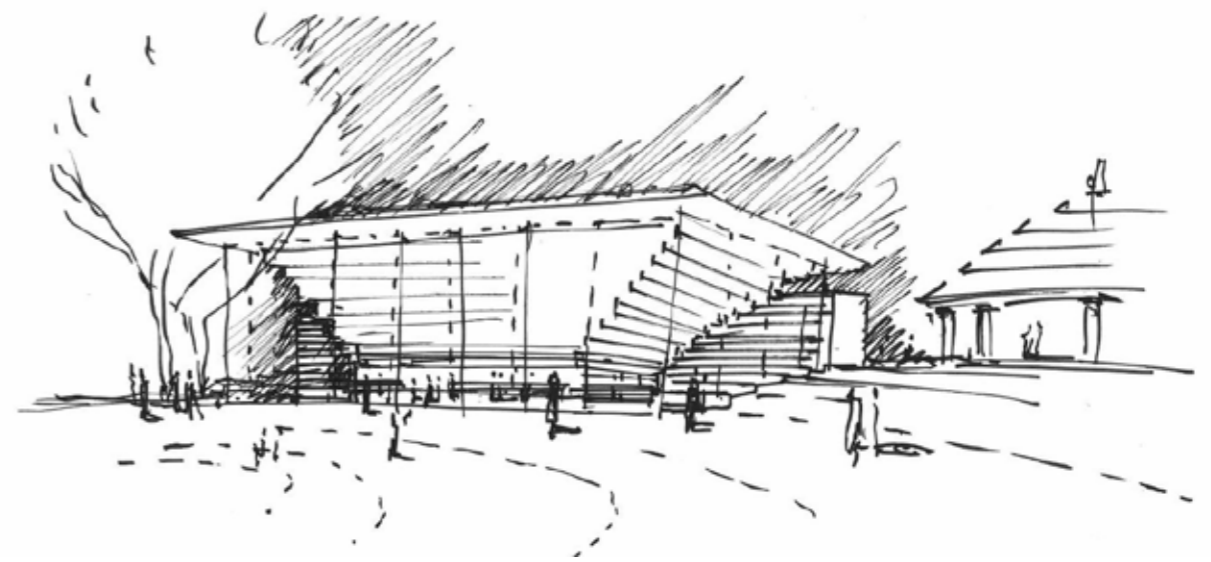
Rårup kirkehus, 2010

Foto Martin Schubert

”Arkitekturen er menneskeheds største metafor”, Per Kirkeby

Bæredygtighed ligger i det naturlige, i naturens enkle logiske sammenhænge og dermed med mennesket gemt i det arkitektoniske udtryk. Fordi mennesket prioriterer forskelligt, sætter forskellige aftryk og spor, skabes en fortællende berigende mangfoldighed. Det er tolkningerne, det er de små kendetegn der gør arkitekturen aflæselig og menneskelig, og måske sniger der sig endda en 'fejl' ind blandt detaljerne. For Cubo har synligheden af tilblivelsens historie, af vejen fra kaos mod målet, altid været vigtig. Kay Fisker sagde at arkitektur er orden i kaos - enig, og dermed prioritering, - at ikke alt er lige vigtigt.

Arkitektur er fastfrosset tid. Om samfundets synlige ambition, på godt og ondt, afspejlet i fysisk form. Arkitektur er billeder om os selv, om måden hvorpå vi bebor og forholder os til de rammer og omgivelser, vi lever i og med på den lille planet. Så arkitekturen bør afsløre, hvordan vi vil bevare jordens ressourcer for fremtiden, den vil kræve kontinuerlig udvikling og nye svar. Vi må da spejle det menneskelige liv i vores arkitektur - som fine glimt i den store galakse, hvorudfra vi pejler, sætter en kurs og korrigerer når virkeligheden byder sig til.

Ankomstcenter, Den Gamle By, Aarhus, 2018

'Sådan set er byen' er inspireret af og konstrueret omkring digtet

'Det' af Inger Christensen

copyright 1996 Inger Christensen, v forlaget Gyldendal

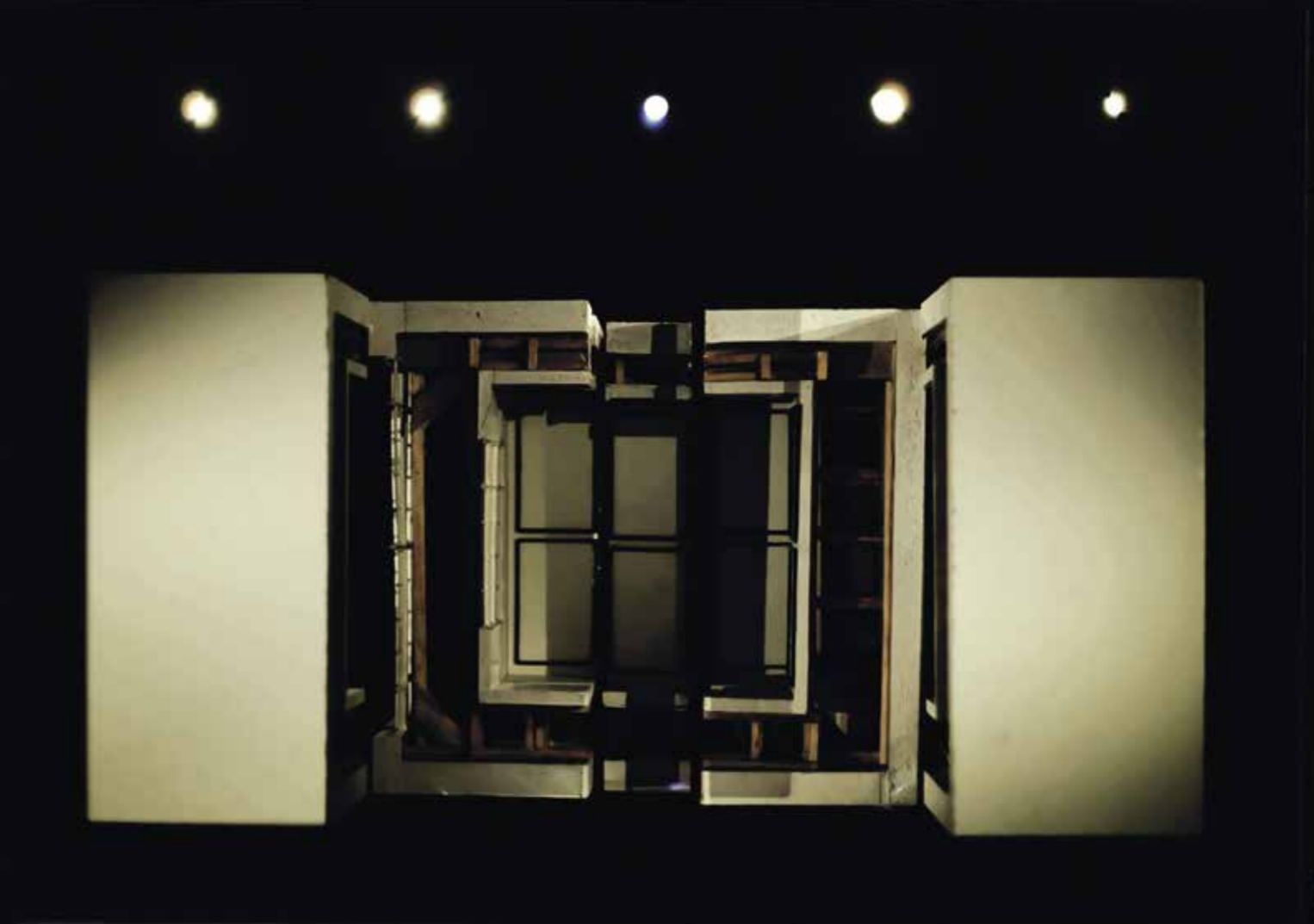
Nedenfor er et uddrag med de sidste to strofer som indgår i filmen af digtet 'Det':

Sådan set er byen en cirkel.

De midlertidigt bevægelige indbyggere sætter sig selv og hinanden i bevægelse og sætter derved cirklen i bevægelse. Indimellem, mens cirklen holder fiktionen i gang, bevæger de midlertidige indbyggere sig langsomt, står stille i parker, på pladser og torve, eller sidder på bænke, i restauranter og biografer som om der var tale om frihed. Altså er der tale om frihed.

Sådan set er der tale om frihed.

Om at glemme og blive glemt. Dække den tilfældige død med det tilfældige liv. Lægge labyrinter til rette der skjuler det sted, de steder hvor byen i forbifarten tømmer sig for det den har fortæret: den bøjede tilbøjelighed, den ubevægelige bevægelse og den illusionsløse illusion. Passende mængder af tilfældigt liv der giver den tilfældige død en logisk form.

Planetære programmører

Fra Wikipedia, den frie encyklopædi

Planetære Programmører (engelsk: *Planetary Programmers*) var en softwareaktivistisk bevægelse der cirka 2018 til 2035 eksperimenterede med planetær software i et opgør med datidens typiske opfattelse af teknologisk disruption og den nu så berygtede markedsindividualisme.

Baggrund

Bevægelsens raison d'être er af software/performance-historikeren Fatima Pikacha Guable blevet beskrevet således:

Der var enormt meget snak inden for de kredse om at gøre verden til et bedre sted, at softwareudviklere og tech-entreprenører besad de vigtigste kompetencer for fremtiden. Men arbejdet de selvsamme mennesker udførte var at udvikle disruptive teknologier til at stjæle data fra brugerslaverne, med det primære formål at berige en kvasireligiøs technorati-elite i Silicon Valley. Nogle softwareudviklere og tech-arbejdere begyndte at spørge sig selv hvorfor de ikke lavede noget virkeligt revolutionerende. Hvorfor de altid skulle disrupte limousinekørsel, pakkeudbringning, hotelbranchen eller fotodeling. Hvorfor ikke disrupte nationalstaten, adgang til lægehjælp, kapitalismen og forholdet til planeten? ^[1].

Manifest

Planetære Programmører erklærer silicon-valley-style software entreprenørskab og disruption for en blindgyde der tjener den verserende krise og Cthulhukapitalismen.

Derfor: Brænd jeres forretningsplaner, fortær jeres exitstrategier, skyd hvide pinde efter business angels og vær Uber for nothing. I skal ikke arbejde for jer, I skal arbejde for os. I skal disrupte for realz.

Planetærer Programmører udstråler 3 love for reel & radikal disruption:

- 1. Antiprofit. Vi accepterer ikke penge som en skala for noget som helst.*
- 2. Kopimisme. I erkendelse af livets muterende kopisme, af multitydens frugtbarhed og ideers grundlæggene æterisme, benægter vi ophavsret og copyrights virkelighed.*
- 3. Planetær komplementaritet. Vi arbejder for planetær diversitet: kulturel, biologisk og mineralsk. Vi arbejder for kredsløbet, for vores fælles opretholdelse af hinanden. Vi arbejder for at lave redskaber der bryder grænser, redskaber der ikke kan stoppes, universal cyberfred og total atomisering af fysiske og digitale grænser.*

HACK FREMTIDEN ^[2]

Organisationsform

Bevægelsen var typisk organiseret i mindre grupperinger med fysiske tilhørsteder. Disse grupperinger udvekslede opgaver og viden med andre grupperinger, organiserede sig på det voksende decentrale net. Bevægelsen pionerede decentral systemudvikling, og gruppe- og masseprogrammering, hvorved emergente komplekse software systemer blev søgt udviklet uden plan, uden milepæle, og uden kravspecifikationer.

Kendte grupperinger

- EarthCoders647 (Arden)
- Noospheroïds (Beograd)
- Earthseed (Turku)
- Frepeple (Bahariya)
- Adas Riot (Leiden)
- Deepest Net (Kiribati)
- PPz (Brighton)
- Planetære Programmører (Svendborg)
- Scruptler (Sevastopol)
- The Last Viridians (Austin)

I populærkultur

Mange grupper henviste til en variation over samme myte om hvordan Planetære Programmører var startet. Dette blev senere gengivet i en episode af Blarg to the future. Historien fortæller om en fejlagtig satellitopkobling til internettet, der omdirigerede alle opslag på det nu hedengangne google.com til Planetære Programmørers manifest på futurologi.org/ppmanifest. I et forsøg på at finde ud af hvem der stod bag hacked, blev der lavet et whois opslag på futurologi.org. Opslaget viste at domænet var blevet registreret første gang i år 2045, hvilket på det tidspunkt var over 25 år ude i fremtiden. Det blev konkluderet at der have være tale om et freak-internet-signal spejlet af en neutron stjerne, fra en mulig fremtid. Denne historie og manifestet skulle have givet anledning til de første grupperinger af Planetære Programmører ^[Kilde mangler].

Memes

Ifølge mememarkæologer formodes memes som *Uber for nothing* og *Hack fremtiden* at stamme fra bevægelser relateret til Planetære Programmører ^[Kilde mangler].

Referencer

- [Guable, Fatima Pikacha (https://da.wikipedia.org/wiki/Fatima_Pikacha_Guable)] (2053). *Software som aktivisme. Radikal entreprenørskab i historisk perspektiv*. Stillehavet: Clandestine.
- PP MANIFEST* (<http://futureslogi.org/ppmanifest>). 2034.

Hentet fra "[https://da.wikipedia.org/w/index.php?title=Planetære Programmører&oldid=8933306](https://da.wikipedia.org/w/index.php?title=Planetære_Programmører&oldid=8933306)"

Kategorier: Aktivisme

- Denne side blev senest ændret den 1. maj 2054 kl. 19:00.

SNEGLENS ÅR

2019 var sneglens år — det år, hvor vi forkastede forældede ideer om transport, bevægelse, fart, fremskridt

hvor vi lærte at krybe igen, uendeligt langsommeligt

trak spor af frugtbarhed over jorden, lærte at flyde på havene

Snegle bringer deres bygningsværker med sig, alt hvad de har, bærer de hos sig

De har ingen destination, bevæger sig ikke lineært men efter et mere kaotisk princip

følsomt, uforudsigeligt skriver de deres historie på jorden

på havets bund, skriver med kroppen

Sådan blev også vi mere følsomme og hvirvelløse, gled afsted i skrøbelige mobile bomaskiner uden hensyn til

kunstige geografier, til nationale grænser og private jorde, men altid

forbundet med jorden overalt uden

nogensinde at slå rod noget sted

altid i bevægelse i en blød og krybende permanent revolution.

NY HUD

Vi har ikke brug for huse, for bygninger, ejendomme, statiske strukturer

vi har ikke brug for sten og stål og glas

Vi har brug for boliger vi kan tage på og tage med os

en ny hud, en kunstig og klog hud, der kan beskytte os mod kulde, mod varme, tørke, oversvømmelser, ild

Og regn vil føles som regn

sne som sne

og solen vil føles som solen, men den vil ikke brænde os, men lade os op

og vi vil lyse i natten

som gopler

Sådan bliver en ny tempereret tilværelse mulig

Sådan vil vi vandre på Jorden igen, flyde på havene, i luften,

finde sammen, finde hjem, slå os ned

bryde op igen

som frie og bevægelige væsner på en vild og uforudsigelig Jord.

"if you are an architect and not just a practitioner following whatever is given to you, you have to be very responsible ... so it is very important to question what was given to you." *Pier Vittorio Aureli*

Den kritiske arkitekt

Jeg tror det er en god idé, hvis vi begynder med os selv - som arkitekter, som fag.

På arkitektskolerne uddanner vi mennesker til at skabe eller forvalte arkitektur, ved at styrke deres viden om alle arkitekturens forhold, og udvikle deres færdigheder og kunstneriske evner, så de i særlig grad er klædt på i forhold til at skabe arkitektur.

Inden for arkitekturens område bør arkitekten altså vide bedre, og besidde en særlig udviklet kreativitet, fordi hun er uddannet til at løse arkitektoniske opgaver og fordi hun får penge for at gøre det.

Følgelig er det arkitektens opgave at udfordre det givne - opdragsgiverens forestillinger, for at bevidstgøre denne om de behov, som vedkommende ikke selv er bevidst om, ignorerer eller ikke tager hensyn til.

Arkitektur er en kunstart, og ligesom det ikke er billedkunsten opgave blot at please beskueren er det heller ikke arkitektens opgave blot at please opdragsgiveren.

Det forhold at størstedelen af det byggeri danske arkitekter pt. lægger navn til er mere eller mindre kedsommelig mainstream, kunne hænge sammen med, at det efterspurgte ikke er blevet udfordret. At arkitekterne er ukritiske og uambitiøse.

At være kritisk betyder at udfordre det givne og finde ud af om det kan blive bedre – at foreslå alternativer. Det kræver ikke blot kreativitet, men også tænkning (undersøgelse, analyse).

Men det kræver også at arkitekten (arkitekter/tegnestuer) må finde ud af hvad hun vil med sin arkitektur, hvor hun står i verden, hvilke værdier hun vil fremme som arkitekt. Den kritiske arkitekt har et ståsted, en position. Og det er ikke nok at sige bæredygtighed og en bedre arkitektur. Det handler om, blandt alle arkitekturens virkemidler – herunder æstetiske, at fokusere på og prioriterer de særlige virkemidler og den dagsorden man vil fremme i forhold til at skabe rum for et udfoldet menneskeligt liv. For at skabe disse rum må man have holdninger til og forestillinger om det liv arkitekturen skal indramme.

Og når man med udgangspunkt i sådanne holdninger formulerer et projekt og realiserer det, agerer man politisk. Den kritiske arkitekt må være bevidst om at hendes arkitektur er politisk.

Som konsekvens heraf må arkitekten også tage stilling til sine opgaver. Hvilke hun prioriterer og hvilke hun kun accepterer på visse betingelser – eller siger nej til. Ja: siger nej til.

Arkitekten har tabt autoritet. Den autoritet der er baseret på tilliden til at arkitekten besidder særlig viden og evner i forhold til udformningen af vores fysiske omgivelser. Men autoritet kræver ikke blot viden og evner, den kræver også integritet. Integritet forstået som sammenhæng mellem det man siger og gør og måden man gør det på (metoder), mellem værdier og handlinger i form af forvaltning, projekter og realiseret arkitektur. Integritet, og dermed autoritet, indebærer at der er ting man ikke gør, at der er præmisser for opdrag man ikke accepterer, at der er standarder for ens produktion, som man opretholder.

Fordi arkitekten ved bedre vil hun forhåbentlig være i stand til at tænke og anskue en opgave og dens arkitektoniske problemstilling i et større perspektiv end opdragsgiveren. At løse den bedre og forløse den som arkitektur.

Og som enhver arkitekt ved, så drejer det at udforme eksempelvis en god bolig, sig ikke blot om at imødekomme bygherrens/beboernes udtalte ønsker og forestillinger, men i nok så høj grad om at forløse deres ikke-erkendte behov.

Et område som gennem det tyvende århundrede har været en primær driver i forhold til arkitekturens udvikling er netop boligen og dens former. Arkitekter er gået foran og har for årtier siden formuleret de grundlæggende parametre for hvad der i dag opfattes som moderne boligkvaliteter.

Og hvad etageboligbyggeriet angår er den udvikling nærmest gået i stå. Ejendoms-mæglerne ved hvad der sælger og developerne er med få undtagelser ikke indstillet på eksperimenter, så længe salget går så godt som det gør. Her drejer det sig om allerede kendte behov, som desuden ofte vil være manipulerede af medier og kommercielle aktører. Markedet virker konserverende.

Dette på trods af, at vi ved der bliver brug for andre måder at tænke boliger og boligbyggeri på. Under indtryk af klimaproblematikken må vi eksempelvis indstille os på at det gennemsnitlige boligvolumen pr. indbygger må reduceres, hvilket aktualiserer behovet for dele-former, hvor fx visse boligprogrammer deles af flere lejligheder. Hvor balancen mellem privat og fælles forskydes i retning af det fælles.

Og når markedet ikke, på eksempelvis dette område, i modsætning til hvad neo-liberalister ofte hævder, fremmer innovation, må andre tage aktion.

Ligesom den kritiske arkitekt ikke uden videre accepterer de givne problemformuleringer og deres præmisser, undlader hun heller ikke selv at påpege problemer, som hun finder relevante. Problemer som hun kan bidrage til løsningen af med sin arkitektur. For den kritiske arkitekt tænker altid med sit fag, og gennem sin praksis udvikler hun forslag til de fysiske rammer for det liv og det fællesskab, som hun stræber efter at give de bedste betingelser. Hun slipper aldrig forestillingen og tanken om mulige alternativer.

Der er akut brug for den kritiske arkitekt. Men, den kritiske arkitekt har brug for hjælp, fra arkitektskolerne og fra arkitektforeningen. Fagets institutioner må støtte udfoldelsen af fagets potentialer i forhold til at udfordre det givne. Fremme og understøtte udviklingen af kritiske analyser og kreative alternativer.

Kjeld Vindum

Tid til samarbejde

Bauhaus handlede om at bygge bro. Mellem arkitektur, kunst og håndværk. Mellem industri og teknologi og menneskelige behov for et bedre liv med velstand og frihed. 100 år senere står vi overfor helt andre udfordringer, som vi fortsat kun kan løse, hvis vi alle sammen springer ud som brobyggere. For at skabe morgendagens bæredygtige byer og byggerier skal vi alle sammen tage et spring ud i det ukendte, hvor faggrænser er til forhandling og plejer er død. Bauhaus kan ikke fortælle os, hvad vi skal gøre, men minde os om at huske bagagen på rejsen. Det gælder ikke kun værdierne i håndværket og traditionen, men også vores historie for at slå os sammen i andelsfællesskaber og rykke sammen på tværs af fag og sektorer, når der er behov for at gribe en ny tids muligheder. Den arv skal vi bringe til live nu, hvor det for alvor er tid til at samarbejde.

Nina Kovsted Helk
Filantropidirektør
Realdania

For fremtiden

Vi kommer ikke til at løse fremtidens udfordringer med nutidens faggrænser og samarbejdsformer. Bæredygtighed er en helhedens og samspillets kunst. Klimatilpasning af vores byer er ikke en sag alene for arkitekter, ingeniører eller planlæggere. Det handler også om brugeren, borgeren, håndværkeren og beslutningstageren. Klimatilpasning kræver nemlig en helt ny samarbejdskultur, hvor f.eks. vandtekniske anlæg bliver tænkt sammen med byrum, parker, legepladser, sportsanlæg og infrastruktur. Den cirkulære økonomi bliver kun til virkelighed, hvis vi formår at skabe nye arbejdsgange og forretningsmodeller, der i praksis kan sikre at bygningskomponenter ikke ender som affald, men bliver genanvendt som ressourcer igen og igen. Her – og mange andre steder – er vores udfordringer i dag så komplekse, at vi kun kan bevæge os fremad, hvis vi samarbejder.

For forskellen

Vi skal ikke samarbejde for samarbejdets skyld. Vi skal samarbejde, fordi det er vejen til at gøre en forskel og skabe en effekt. Arkitektur bliver for ofte betragtet som et spørgsmål om æstetik. Det er det også. Men arkitektur handler først og fremmest om at svare på en problemstilling på en måde, der skaber mest mulig værdi for bygherren, brugerne, byen og lokalområdet. Det kræver evnen til at tænke hensyn sammen og få forskellige interesser til at befrugte hinanden – fremfor det modsatte. Arkitekturens bidrag til at skabe en bæredygtig udvikling er i høj grad at skabe løsninger, der kan svare på flere behov med de samme ressourcer. Æstetikken spiller en vigtig rolle, ikke som indpakning, men som måden at skabe den hverdagsglæde, identitet og stolthed, der får os til at passe på vores steder og på hinanden.

For livskvaliteten

Vi skal sætte mennesket i centrum. Vores bolig, nabolag og samlede fysiske omgivelser er helt afgørende for vores livskvalitet. Det byggede miljø både påvirker og former os. Hvem vi møder, vores sindstilstand og vores ageren afhænger af det miljø, vi befinder os i. Det fælles afsæt og mål for os i byggeriet må derfor være at skabe byer og bygninger, hvor vi skruer op for livskvaliteten, samtidig med at vi skruer ned for klimaaftrykket. Det er kernen i vor tids reformprojekt. Bæredygtighed handler nok om at reducere og afbøde fremtidige katastrofer, men det må også handle om at skabe et rigere hverdagsliv og et kvalitativt bedre samfund – både for nu og for fremtiden.

Vi skal samarbejde for fremtiden, for livskvaliteten og for at gøre en forskel. Det kræver, at vi har tillid til hinanden, og at vi forstår og respekterer hinandens præmisser, tænkning og forretning. Og så kræver det tid. Det kan lyde paradoksalt, men hvis vi skal rykke hurtigt og effektivt på de udfordringer, vi står overfor, så er vi nødt til at tage os tid til at samarbejde. Ellers kommer vi til at reproducere gårsdagens løsninger med risiko for fremtidige omkostninger, når de gamle løsninger støder mod en ny virkelighed. Det er en konkret opgave for alle bygherrer, planlæggere, rådgivere, entreprenører, myndigheder og andre beslutningstagere – samt for filantropiske aktører som os i Realdania – at skabe udviklingsprocesser, hvor der er tid og ressourcer til reel udvikling.

**Tiden kalder på samarbejde.
Så lad os finde tid til samarbejde.**

'Nødvendighedens politik' der kan opstå som led i de aktuelle klima-, miljø- og ressourceudfordringer, må ikke blive en spændetrøje, der begrænser udsynet og mindsker forståelsen for særlige materialer, æstetikker og teknologier. Arkitekturen må fortsat være nysgerrig på sin fremtid, men også på sin fortid – for ikke alle løsninger ligger i det nye ukendte. Arkitekter må forblive kritisk optaget af tidens betingelser og muligheder.

Arkitekter har et medansvar for at skabe økologisk balance i menneskets brug af klodens ressourcer. Vi må derfor arbejde aktivt på at minimere byggeriets materialeforbrug og sikre genbrug og genanvendelse af eksisterende ressourcer til den højeste værdi i biologiske, tekniske og kulturelle kredsløb.

CINARK-manifestet indrammer en industriel byggeskik, der udgår fra cirkulære og økologiske principper. Fremtidens arkitektur skal herigennem udløse nye arkitektoniske potentialer og kvaliteter – til gavn for dens brugere og for samfundet som helhed.

Med manifestet afskriver CINARK den herskende konformitet og afsøger den radikale tektonik, der ligger i Cirkulær Arkitektur.

- Minimum gift: Produkter med højt indhold af miljøskadelige stoffer er forbudte at anvende.
- Minimum spild: Spild af materialer skal undgås, fx ved at arbejde i standardformater.
- Minimum forarbejdning: Materialer skal være så lidt forarbejdede så muligt for at sikre høj brugsværdi og lavt ressourceforbrug.
- Maximum indeklimate: Byggematerialer skal i så høj grad som muligt bidrage til aktivt at regulere indeklimaet.
- Maximum adskillelse: Alle sammensatte elementer i et byggeri skal kunne separeres indtil materialerne er i sine rene fraktioner.
- Maximum miljøhensyn: Det er forbudt at bruge et meget miljøbelastende materiale, hvis et mindre miljøbelastende materiale kunne være brugt i stedet.
- Modus industrialis: Konstruktionstyper og samlingsdetaljer skal kunne overføres til industriel fremstilling. Særligt tilpassede enkeltdele må bruges, hvis de optager tolerancer i konstruktionen.
- Læsbarhed: Konstruktionens logik skal være aflæselig af både fagfolk og lægfolk.
- Tektonisk logik: Arkitektur skal skabes fra et tektonisk udgangspunkt.

ET INVOLVERENDE NARRATIV

SKITSE TIL EN KLIMÆTISK ARKITEKTURPRAKSIS

**Flemming Rafn Thomsen
Tredje Natur**

med på omstillingen, når nu hverken blind optimismisme eller dystopisk pessimisme mobiliserer nogen egentlig kollektiv omstillingsbevægelse? 'Et involverende narrativ', var Mimiks enkle svar.

Og netop dér, med den radikale tanke om ét involverende narrativ, får arkitekturen og byplanlægningen overrakt en formålsbeskrivelse, der ikke har været klarere udtalt siden modernismens projekt. Hvis arkitekturens narrativ formår at genskabe en involverende og tankevækkende relation til dét kredsløb vi som art er afhængige af, så er der lagt en ny trædesten i det antropocæne paradys vi kalder byen.

Der er derfor brug for en klimæetisk designpragmatik hos arkitekterne, hvor både adfærd, udledning og tilpasning søges adresseret i én og samme bevægelse. Hvor hvert arkitekturprojekt ultimativt fremfører et transparent og involverende narrativ, der forbinder os med de økologiske og adfærdsetiske sammenhænge. Og herigennem løfter os alle ind et blotlagt felt mellem skabelse og destruktion.

På samme vis som Bauhaus' projekt søgte at genforene de kunstneriske discipliner i ét ultimativt kunstnerisk og eksistentielt ærinde, må de de næste hundrede års arkitekturpraksis nødvendigvis søge at formulere en både frivolt og opbyggelig balance mellem planetens regenereringskraft og udviklingen af de menneskelige aktiviteter.

Let's disco!

Flemming Rafn Thomsen
Tredje Natur

Med Walter Gropius' Bauhaus manifest i 1919 ophøjedes det komplette bygningskunstværk til alle kunstarters ultimative mål. Ved at genforene håndværket med arkitekturen skulle kunsten spille en fundamental rolle for samfundets udvikling.

Året 1919 markerer også en interessant demografisk skillelinje, hvor antallet af folk bosat i landdistrikterne overhales af byboerne i Tyskland, Vesteuropa og USA. I dag, hundrede år senere, er denne tendens en global realitet, med en forventning om at op mod 9 ud 10 af klodens beboere er bosat i byer i 2119. Samtidig er det globale befolkningstal i perioden siden manifestets udgivelse firedoblet. Perioden udtrykker dermed et fantastisk succesfuldt urbaniseringsprojekt.

Manifestet var i 1919 ledsaget af Lyonel Feiningers tankevækkende trætryk af en fremtidens katedral. En frapperende vision af en himmelstræbende tårnstruktur, der peaker mod himlen i lys lue og gennemstrømmes af verdensaltets kraftfulde bjælker. Dengang en håbefuld vision, som i dag står i massiv kontrast til Greta Thunbergs afmontering af håbet: '*I don't want your hope. I want you to panic, as if our house is on fire. Because it is.*'

Som bekendt var det ikke kunsten, men industrien og kapitalen, der blev primus motor i byudviklingen. Og som hånden tabte relationen til maskinen, tabte urbaniseringsprocessen totalt forbindelsen til det økologiske grundlag. Byerne blev grundlagt ufølsomt ovenpå livskritiske økosystemer til en meget høj ressourcemæssig og klimatisk pris. Det står i dag klart at den pågående urbaniseringssucces beror på et for menneskeheden perspektivløst grundlag, hvor

byggeriet, bygninger og infrastruktur tilsammen udgør den største påvirkning af kloden.

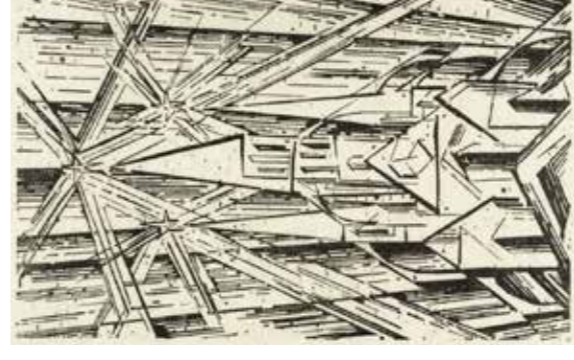
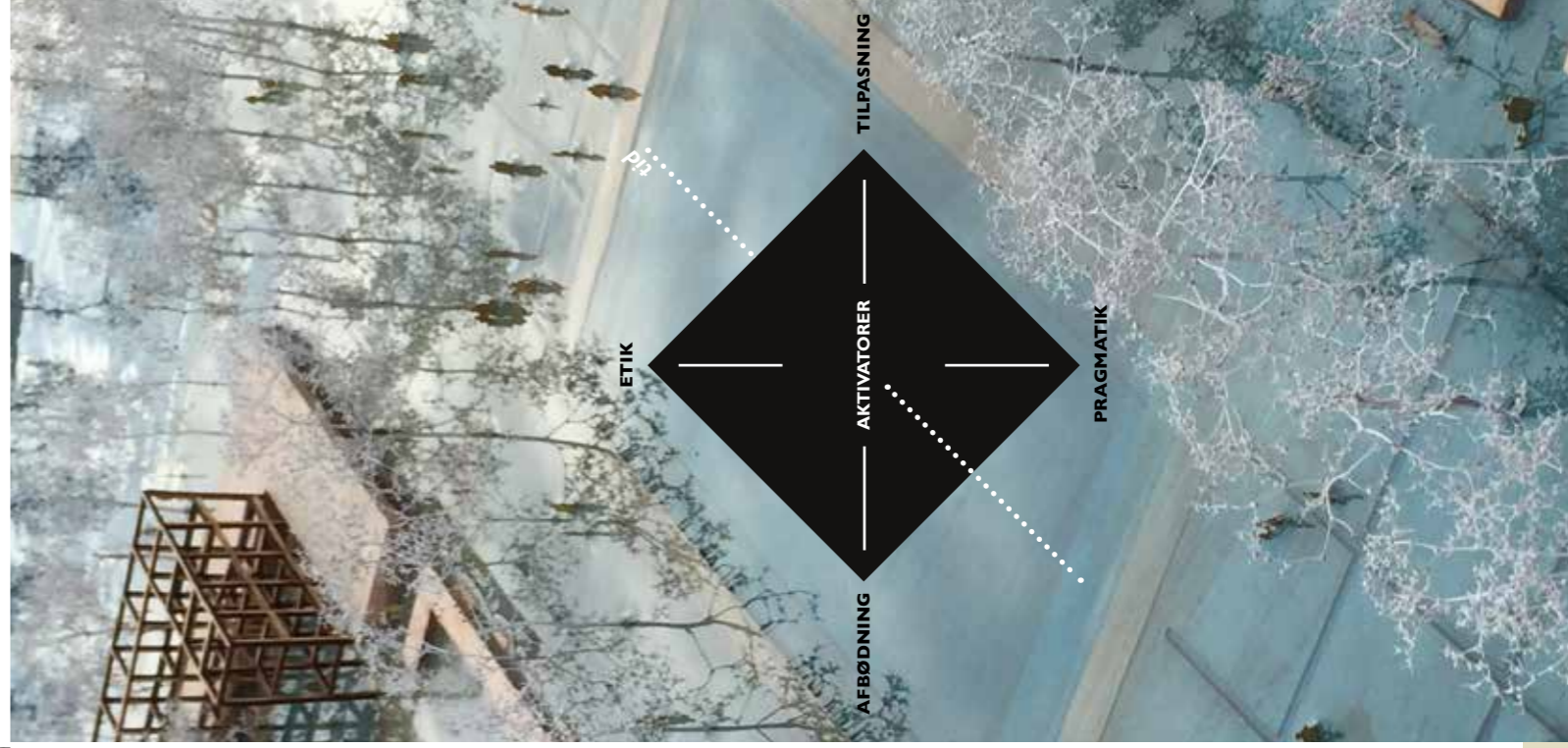
Sidste gang der var så meget CO2 i atmosfæren er adskillige millioner år siden og normalvandstanden var 15-25 meter højere end den er i dag. Og der er ikke umiddelbart udsigt til nogen hurtig afbøjning af den accelererende udledning. Bitcoinsystemet alene bruger mere strøm end planetens samtlige solceller genererer, de californiske skovbrande udleder årligt mere CO2 end hele USA's elektricitetsforbrug, og byggeaktiviteterne har bare i Kina brugt mere cement de sidste 3 år end USA i hele det 20.

århundrede. Dertil forventes byerne fortsat at vokse uafslædigt med uhørt hastighed frem mod det 22. århundrede

Beskedn fra forskerne er klar. Enten holder vi klodens temperaturstigning under halvanden grad, eller vi må berede os på et menneskeskabt klimamorads og geosocialt ragnarok, der vi have uoprettelige følgevirkninger for dét liv vi kan forvente at kunne leve på planeten. Aldrig før har vi som enkeltstående art haft så klart et grundlag at samles om, et så indlysende formål at arbejde for og et så stort potentiale for at løfte det globale samfund ind i en ny tid. Og aldrig før har paradokserne været tydeligere malet op. Hvordan undgår vi at blive lammet af realiteterne og hvor skal arkitekterne starte?

Et bud kunne være geologen Minik Rosings elegante positivisme, som jeg tager med mig fra Tredje Natur's symposium Mind The Gap. I en samtale mellem videnskabsmanden, kunstneren og politikeren drøftedes hvordan vi kunne få samfundet

ET INVOLVERENDE NARRATIV | PI

Lyonel Feininger. *Kathedrale*, 1919.

En klimæetisk arkitekturpraksis

Enghøveparken på Vesterbro vil i december 2019 kunne tilbageholde en monsterręghændelse på 24.000 kubikmeter vand. Samtidig opsamlers parken regnvandet, renser det og bruger det både æstetisk, rekreativt og praktisk til vanding. Parken er et eksempel på en radikal klimæetisk funktion, der integreres synligt i det arkitektoniske rum og konfronterer parkens 1 mio årlige brugere med den nye klimarealitet.

Forsiden:

Babelstårnet af Brueghel. Det siges, at der i de babyloniske oasehaver altid kunne høres svalt risende vand fra de mange fontæner således babylonere aldrig ville glemme, at de var efterkommere af Arikens besættning, der overlevede den altomfattende syndflod.

Manifest - arkitektens rolle i samfundet anno 2019.

*Kunsten at skabe by fordrer (byplan)arkitektens faglighed, som er den særlige **spændvidde** at have forståelse for alt fra regionale sammenhænge til lokale forhold.*

Som faggruppe har vi et særligt ansvar over for almenvellet, både ift. individets frihed og hensynet til kollektivet – det er ikke et enten eller, det er et både og!

(Byplan)arkitekten passer på den særlige nordiske velfærdstradition – vi medierer markeds kræfter kontra slutbruger, hvilket vi kan, fordi vi er fri af økonomiske bånd.

I udviklingen af den kvalitetsrige by er der brug for det arkitektoniske såvel som det samfundsmæssige overblik – i modsætning til fx en bygningsarkitekts smalle værkopfattelse eller en landskabsarkitekts utrættelige kamp for gadetræet.

Det er (byplan)arkitektens præmis at agere i en markedsdrevet og politisk virkelighed og samtidig varetage hensyn til borgernes rettigheder og de gode bebyggelser, der sikrer fremtidens rammer for det gode liv.

I dette krydsfelt mestrer den gode (byplan)arkitekt:

- **tæft for den politiske virkelighed og idealisme såvel markedets kynisme**
- **kunsten at agere som mediator og facilitator i byens udvikling**
- **at anerkende og orkestrere samspillet mellem branchens mange kompetencer og perspektiver**
- **friheden og ansvaret til at arbejde for langsigtede løsninger med fokus på synergi og merværdi**
- **at tænke i fremtidsperspektiver og indarbejde robusthed over for morgendagens forandringer**
- **at tage ansvar for bybygning der fastholder, fremmer og udbygger det inkluderende velfærdssamfund**
- **at tilgodese balancen mellem individets ret til udfoldelse kontra plads og medtænkning af fællesskabets behov**
- **at være fællesskabets talerør og sikre mødet med 'den anden' og udveksling af livsverdener**
- **at varetage det enkelte individs behov og ret til et sundt liv, i en sund bolig, i et sundhedsfremmende bymiljø**
- **at sikre bysamfund, der omfavner alle mennesker uanset køn, race, økonomisk formåen og politisk status**
- **at sammentænke byers og bebyggelsers forskellige brugere, behov og funktioner og derigennem udvikle mangfoldige bymiljøer**
- **helhedssynet på det byggede, i alle dets skalaer: det regionale (XL) – byen (L) – bebyggelsen (M) – bygningen (S) – rummet (XS)**
- **at se og forstå den tredimensionelle by**
- **at se og forstå et sted – dets oprindelse, potentialer og udfordringer**
- **at arbejde med byens materialer og rummenes sanselighed**

Det er komplekst at udvikle byen, og arkitekturen skal derfor bruges aktivt til at sikre kvalitet. Arkitektur skal bruges aktivt til at udvikle byer og landskaber. Arkitekturen skal være med til at præge fremtidens by og sikre en bæredygtig brug af ressourcerne. Vi skal (som arkitekter) sørge for, at der bliver taget vare på menneskets sundhed, på klimaet og demokratiet. Arkitekturen kan formes på utallige måder og skabe værdifulde samfund, hvis den anvendes i sammenhæng med andre virkemidler og fagområder som det åbningsbillede, der skabes i dialogen mellem arkitekten, borgeren og bygherren. Arkitekturen er alt det fysiske, vi omgiver os med, og må derfor aldrig opfattes alene som enkeltstående bygninger. Vi er nødt til at arbejde med konteksten og tænke ud over egen interesse. Arkitektur handler ikke om at udkonkurrere hinanden men derimod om at spille sammen. Kun herved kan vi sikre en smuk, velfungerende og mangfoldig by!

Ethical Codes

1. Prior to our architectural intervention, we will procure an analysis of the pre-existing architectural values, character, tonality and composition.
2. We will refrain from unnecessary contrivance and will commit instead to using solutions that have proven their technical, aesthetic and phenomenological durability.
3. We will develop new solutions when existing solutions prove insufficient or when we have procured conclusive advances able to provide an architectural design of equal merit to that which exists.
4. By using solutions equal in merit to the existing architecture, we will ensure that every new intervention and all new components and details be expressed in keeping with the sense of architectural unity.
5. We will design the architecture in such a way that it does not solicit undue attention.
6. Our architectural solutions will be characterised by a depth of detail aimed at providing a sensory experience that generates both a feeling of belonging to the world and a feeling of fitting into the world within those who view the architecture.
7. The beauty of our architecture will enhance with the years.
8. By using durable and intelligent solutions, our architecture will engender reciprocity between aesthetic thinking and sustainable responsibility.
9. Our architecture will acknowledge the fact that we orient ourselves through the world by means of our senses, and it will appeal to our senses of sight, sound, touch and smell.
10. Our architecture will inspire a dignified and humanitarian meeting between people.

MANIFEST FOR BØRNEBYS

Der er to områder, hvor man med rette kan være stolt over at være fra Danmark. Det er naturligvis arkitekturen og så er der pædagogikken. To områder hvor dansk er lig med kvalitet og soliditet kombineret med æstetik og fornuft. To områder som helt uafhængigt af hinanden har vundet ganske mange tilhængere og priser hver især

Derfor kan det undre at danske byer er så tarvelige, set fra børnehøjde.

Er man så uheldig at være født i en almindelig dansk by, skal man nemlig ikke forvente det helt store indenfor hverken arkitektur eller pædagogiske tiltag i byrummet. Næ nej, du må kunne klare dig med et par standard legepladselementer i parkens allermørkeste hjørne, eller se her, her bliver det sjovt: et par fastmonterede sten-stole-skulpturer på noget herregårdsgrus i samme mørkegrå nuance der vist nok skal forestille "byruminteriør".

Byens rum er rensset for alt hvad der er barnligt, legende og dynamisk, men hvorfor er det egentlig det?

Nok har vi udviklet byer til gennemkørende trafik, til den private billisme og til infrastruktur for den offentlige transport. Vi har bygget højere og større og bredere på grund af tilflytning. Senest har fokus i byplanlægningen været på klimasikring og terrorsikring som følge af en ny dagsorden

Men det er jo ikke det som gør en by uforglemmelig og vidunderlig. Transport, boliger og klima- og terrorsikring er et baggrundstæppe men det der foregår forrest på scenen, skal skabes nu hvor verden er i forandring, i 100-året for Bauhaus.

Hvis vi skal forbedre byerne, så de bliver interessante og levende - ligesom de gjorde dengang under Bauhausskolen, skal vi tage udgangspunkt i de mennesker der bor i dem. Og i den demografiske sammensætning: ¼ af dem er byboerne i dag er under 18 år. Det kan man godt imødekomme.

Børnebyrum.

Hvordan skaber man så dem, børnebyrum? For det er ikke legepladser men derimod byrum, der kan rumme børn. Det kræver sikre forbindelser til de attraktive steder. Det kræver plads til hurtigt tempo, men også til hvilesteder. Det kræver areal og noget der er attraktivt for øjnene. Det kræver pladser med tid, overskud og en positiv atmosfære.

En passage fyldt med reb, en parksti belyst med lampegynger, en balancebom langs fortovet. Er kæmpe skulptur på 15 meter, man kan kravle op og indeni. Et par huler med broer imellem trætoppene ved parkeringspladsen.

Det behøver ikke at være dyrt eller besværligt at tænke byrum børnevenlige, og det behøver heller ikke gå i en anden retning end byrummet egentlige formål. Og så skal man ikke glemme at selv for voksne kan det være ret sjovt at være i et humant, venligt og legende byrum.

Skal vi lade 2019 bliver året hvor byen bliver fyldt med børn og leg!

Af Marie Astrup

Marie Astrup er CEO i virksomheden OP & NED, der udvikler børnebyrum.

MANIFEST STAFET.

Af Simon Kjær Hansen. Direktør i by- og klimaorganisationen 'C40 Cities'.

BY - UTOPI.

Der bliver hele tiden flere mennesker på jorden. Også i Danmark vil vi om 10 år være 300.000 flere om pladsen. Hvor skal vi være, hvis ikke i tætte, store byer? Hvor meget land kan inddrages til menneskelig beboelse, før vi mister mulighederne for at opleve fri natur?

Byen er vores chance for at leve bæredygtigt. Vi griber mindre ind i naturen, og bruger færre ressourcer, hvor flest mennesker er på mindst plads. Hvor vi bor småt med mindre transport. I tætte byer er der ikke plads til havetrampoliner, udestuer og 2 biler i carporten. Og der er ikke mange, som savner det.

Vi mister ikke noget ved at bo tæt sammen i kompakte byer. Tværtimod er den tætte by en by med oplevelser, som vi er fælles om: Suset fra tusindvis af gående og cyklister på Dronning Louises Bro ved fyraftenstid; Grupper af legende børn på Tårnlegepladsen i Fælledparken.

Få har som arkitekter og byplanlæggere mulighed for at skabe by. Men ofte har arkitekter og byplanlæggere stødt byen fra sig. I moderne utopier er byen altid forkert: Ebenezer Howards "Haveby" ville opløse storbyen i en ny fusion mellem land og by. Le Corbusiers "Ville Radieuse" ville samle mennesker i højden i isolerede bo-maskiner på endeløse græsarealer. Vi hører et ekko af kritikken i dag, når der skal udvikles nye byområder i nedlagte industri- og havne arealer. Her lyder kravene ofte på mindre byggeri, mere grønt, længere mellem husene eller mere fantasifuld og spektakulær arkitektur.

Men i byer er bygningen underordnet helheden. København er bedst, hvor den er mest ydmyg. De færreste kender navnene på arkitekterne bag brokvarterenes etageejendomme. Men det er her, København er mest København, og hvor mange ville bo, hvis de havde mulighed for det.

Derfor:

1. Arkitekturen skal levere svar på tidens største udfordringer. Der skal skabes plads til en voksende befolkning uden at jordens begrænsede naturreserver udpines. Og før klimaforandringerne får katastrofale følger.
2. By og bygninger skal udvikles med fremtidens behov for øje. Vi kan ikke foregøgle, at det er konsekvensløst for måden, vi indretter vores byer og samfund på, at der fortsat bliver flere mennesker om den samme plads og de samme begrænsede ressourcer.
3. Arkitekter og byplanlæggere skal opgive utopierne og omfavne storbyen. Der er brug for mere by og tættere by på mindre plads. Kreativiteten skal investeres i at gøre byerne større, bedre forbundne med kollektive transportløsninger, mere kompakte og oplevelsesrige.

BYER MED PLADS TIL ALLE

På trods af festtaler og planstrategier, der taler om mangfoldighed og byer for alle, så ser vi en større og større opsplitning og en privatisering af byens rum. Hvis det skal imødegås, skal der føres aktiv by- og boligpolitik i de Danske kommuner. Her er et bud på, hvad sådan en kan indeholde.

*Her nedbrydes de fysiske skel mellem forskellige boligtyper (Kokkedal).
Foto: Ingemann/Degnboll*

BLANDEDE BOLIGFORMER OG VARIATION

Hvis der ikke føres en aktiv boligpolitik, ser det ud til at alle bygger de samme huse og lejligheder til den samme målgruppe. Der er behov for at udvikle nye boligtypologier, der kan favne de mange enlige og det virvar af forskellige familietyper, der findes i dag. Meget af det byggeri, der opføres er ensartet, tæt og sterilt. Og det gør vores byer meget mere sårbare overfor forandringer.

TRYGHED

Vi skal skabe byrum og kvarterer med mulighed for at se hinanden i øjnene. Bygningerne skal vende sig mod gaden og de høje plankeværker skal ned, så der er mulighed for kontakt. Samtidig skal vi skabe en by, hvor vi færdes i de andres kvarterer – selvom de ikke lige ligner os selv. Hvis vi skal være fælles om byen skal vi også planlægge for lokalt ejerskab. Det kan dreje sig om alt fra byggefællesskaber til urbane haver.

RETTE TIL DE FÆLLES RUM

Der er behov for at håndhæve retten til de fælles byrum. Der skal være plads til de skæve, de hjemløse, de fattige, de dovne og de utilpassede – og ikke kun til den kosmopolitiske og glatte mangfoldighed, som man ikke slår sig på. Alt for mange rum er i dag kommercielle rum, hvor du kun er velkommen, hvis du køber noget – og vi designer transitrum, hvor der ikke er plads til andet end hastværk.

HELHEDER

Der er behov for at tænke i helheder og planlægge på tværs af boligbebyggelser. Når vi f.eks arbejder med udsatte boligområder (eller Ghettoer, som den nuværende regering ynder at kalde dem), så nytter det ikke at symptombehandle gennem nålestik. Vi skal gennem en offensiv planlægning for blandede bysamfund sikre bæredygtige byer med social sammenhængskraft. Og her skal vi medtage alle boligområder – ikke kun dem, der står med problemerne i dag.

Foto: Martin Keiding

FIRMITAS UTILITAS VENUSTAS

Byggeriet vendt på hovedet

Engang gik vi i banken for at hæve månedslønnen, vi købte klippekort i kiosken, lånte videofilm på tanken og købte sødmælk inden lukketid. I dag bruger vi MobilePay, netbank og Netflix – og alt muligt andet!

Det digitale netværkssamfund er en realitet. Og det stiller krav om et **mentalt gearskifte**, hvor vi i byggebranchen konstant afsøger nye veje, når vi udvikler rammerne for vores byer, boliger og offentlige rum. Det, som var rigtigt i går, er ikke nødvendigvis det, som er rigtigt i morgen.

Når vi taler om boligen, var den før et sted, som skulle opfylde vores mest basale behov for tørvejr, hvile og forplejning. I dag er den et vidnesbyrd om, hvordan vi opfatter os selv. Den har skiftevis funktion af bopæl, socialt samlingspunkt og arbejdsplads. Engang skulle den akkommodere kernefamilie med far, mor og to børn. I dag skal den være langt **mere fleksibel** og kunne håndtere singler og den moderne sammenbragte familie i alle dens farve- og idérige konstellationer.

Verden bevæger sig som aldrig før. Geografiske grænser udviskes. Vi er online og hastigheden er sat på **'hyper'**. Vi lever i en virkelighed, hvor vi skiftevis skal forholde os til en fysisk og en virtuel verden – med alt hvad det indebærer.

Uanset om det handler om bolig eller uddannelse, bliver arkitektens rolle at skabe det rum – i bredeste forstand – som kan favne **en ny virkelighed** og honorere krav om hastighed, tilgængelighed, kvalitet og fleksibilitet.

Når vi skal uddanne eller dygtiggøre os, kommer det i fremtiden også til at ske i en totalt forandret virkelighed. Hvor vi før tog bussen til uddannelsesstedet sammen med vores medstuderende og stemplede ind i en udpræget analog regelmæssighed, hvor one-size fits all. Så bliver fremtiden kendetegnet ved **customization**, hvor vi plukker og skræddersyr vores egen vej igennem en international jungle af uddannelses tilbud – præcis som vi allerede vælger på samtlige hylder, når vi sammensætter vores medieforbrug, vores digitale netværksrelationer og vores tidsfordriv.

Hvis vi tror, vi allerede har alle svarene, vil vi fejle. I stedet skal vi have modet til at forholde os **åbent og nysgerrigt** til en virkelighed, som stiller nye krav og er i konstant bevægelse.

MANIFEST

DEN HUMANE BY

DEN HUMANE BYS PRINCIPPER:

- **Human skala, høj tæthed, 4-6 etager.**
- **Sammenhængende sluttede byrum – fra bymidte til forstad.**
- **Karrestruktur – gennemlyste boliger og grønne gårdrum.**
- **Byens rum som trygge forbindelser og mødesteder for mennesker.**
- **Respekt for bevaringsværdige helheder og arkitektonisk identitet.**

DEN KLASSISKE TÆT LAVE BYS PRINCIPPER bør fortsat udgøre et centralt bidrag og referencegrundlag for en bæredygtig byudvikling. Den europæiske karre by – med byliv og tryghed i fælles veldefinerede og sanselige byrum – vil fortsat være en inspiration for verdens storbyer i arbejdet med at bringe deres egen bygningskultur ind i en human byudvikling i en menneskelig skala.

Traditionen for skala **EN TÆT, SAMMENHÆNGENDE BY I MENNESKELIG SKALA** bør forstærkes og udvikles. I den globale byudvikling søger befolkningen mod de store byer for at finde arbejde og ophold. Der er en befolkningsvækst og en dynamik, der gør byplanlægning både meningsfuld og nødvendig. Ud fra ressourcebetragtninger bør der tilstræbes byer med tæt bebyggelse for på at spare på landbrugs- og naturarealer og minimere transportomkostninger. **OPTIMERING AF ENERGIFORSYNING OG KOLLEKTIV TRAFIKBETJENING** samt gang- og cykeltrafik taler også for en tæt blandet by, med nem adgang til service, undervisning og kultur mm. Forskning viser tilmed, at den tætbefolkede fodgængerby med aktivitet og bevægelse er en **SUND BY**.

KVALITETEN AF BYENS FÆLLES RUM, DENS GADER, BYRUM OG OVERLEJREDE HISTORIE er afgørende for menneskers oplevelse og brug af byen. Karrebyens sluttede byrum er en forudsætning for, at **KROPPEN OG SINDET** kan fokusere på andre mennesker og på, hvad der sker i rummet, og derved blive iagttagere og deltager i det sociale liv. Ved høje, fritstående bygninger mangler kroppen et rum, og synet fokuserer på bygningerne som æstetiske objekter.

Den sammenhængende karrebys kollektive rum – gader og pladser – er nødvendige som trygge opholds- og mødesteder for mennesker. Menneskers identitet udvikles i samspil med andre, det der også kaldes socialisering. **DET OFFENTLIGE RUM SOM SCENE OG MØDESTED** er derfor en vigtig forudsætning for at forstå og omgås andre mennesker – en vigtig forudsætning for et demokratisk samfund.

Kommunernes **BYPLANLÆGNING BØR OPPRIORITERES** med henblik på at skabe nye **BYMÆSSIGE HELHEDER**, i stedet de evindelige ”rækkehus-karre-højhus” ensembler, som er resultatet af developernes ”ejendomsmægler planlægning”. Kommunernes planlægning bør modvirke tidens negative tendenser, hvor de større byer udvides med forstadsagtige bebyggelser uden sammenhængende byrum, hvor stille sidegader erstattes af udsigtsbebyggelser og hvor robust urbanisme erstattes af glansbilleder af arkitektoniske kompositioner.

Vores historiske bykerner og brokvarterer er typisk dannet af karreer, hvor forskellige bygherrer og arkitekter har givet deres bidrag til arkitekturen, inden for karreens helhed. Det er det princip, med korte husfacader og arkitektonisk variation, som gennem tiderne har skabt oplevelsesrige og smukke byrum.

KARREPLANLÆGNING bør fremmes i en moderne form, hvor kommunerne kan tilbyde små grunde i en urban kontekst i en karrestruktur. Udover at danne rammer for større byggerier, ville det også kunne skabe rammer for små bygherrer, **ALTERNATIVE BOFORMER** og selvbyggeri i byerne, hvilket f.eks. Amsterdam gennem en årække har tilbudt deres borgere. Også danske kommuner bør tage denne udfordring op, og se det som endnu en grund til at opprioritere den kommunale byplanlægning.

URBANISME PRINCIPPER:

- **Udnyttelsesgraden skal være høj for at skabe grundlag for byliv.**
- **Bygningsmassens fodaftryk skal være højt for at skabe liv i de fælles byrum.**
- **Bygningshøjder skal begrænses af hensyn til sollys i gårde og byrum og for at undgå vindturbulens.**
- **Friarealer ved boligen skal udformes af hensyn til blandt andet børnefamilier, og der skal være nem adgang til større grønne områder**
- **Blanding af funktioner med boliger, erhverv, uddannelse og service skal skabe liv og mindske pendling.**
- **Bygningstypologier skal bestå af karreer med lejligheder eller/og fleretages rækkehuse.**

**”Arkitekturens vigtigste samfundsmæssige
rolle er, at skabe bygninger og fysiske
rammer, der taler sine borgere op.”**

Morten Pape, forfatter

Manifest CafX

Dan Stubbergaard, arkitekt, grundlægger af Cobe

Manifest for det 21. århundredes helte

Arkitekten er blevet udråbt som det 20. århundredes skurk. Og måske med rette. Med vores visioner og overbevisningsevner er kringelkrogede bymidter blevet ryddet til fordel for effektive højhuse i glas og beton, placeret stringent skulder ved skulder på en plan flade. Gud ske tak og lov blev Le Corbusiers planer om at erstatte dele af det parisiske bymiljø med rå betonkasser ikke en realitet. Men vores naboer i Sverige tog den moderne arkitektur til sig og ryddede nærmest uden tøven adskillige tætte bykerner med butiksliv og byttede dem ud for funktionsopdelte bycentre med alt for langt imellem husene.

Som stand sidder vi arkitekter nu tilbage med en sort samvittighed og et mistillidsvotum fra samfundet. Kan vi overhovedet skabe værdi, eller smider vi blot den ene generiske boligblok op efter den anden? Alt skæres over samme kam, og byggerier som ikke har fået 5 minutters arkitekt-opmærksomhed, kaldes for arkitektur. Faktum er, at vi praktiserer et fuldstændig fantastisk fag: arkitektur, men vi praktiserer den i en rå branche: byggebranchen.

Måske er det på tide, at vi sætter os for at skifte skurkerollen ud med en mere heroisk rolle. At vi sætter os for at *redde* det 21. århundredes arkitektur fra spekulation, kedelige standarder, lavloftede lejligheder uden sjæl og livløse byrum.

For præcis 100 år siden skrev den tyske arkitekt Walter Gropius i sit stiftende manifest for Bauhaus-skolen følgende: "Arkitekter [...] skal på ny lære at forstå bygningens sammensatte karakter både som et hele og som separate dele. Først da vil deres arbejde blive gennemsyret af den arkitektoniske ånd, som den har mistet [...]"

Gropius og Bauhaus skabte de radikalt forenklede former, rationalitet og funktionalitet, samt tanken om, at masseproduktion var forenelig med kunstnerisk ånd. En retning, som i den grad påvirkede vores fysiske verden, vores rum, vores sundhed og vores kunst i en ny retning. Hermed var den moderne arkitekturs gennembrud skabt.

Og med den moderne arkitektur blev den enkle, brugbare og smukke arkitektur udbredt via masseproduktionens kræfter til den brede befolkning. I kølvandet på det masseproducerede kom det generiske, kransporsarkitekturen, skabt i højere grad af tidens økonomiske og samfundsmæssige mekanismer.

Hvor står vi så 100 år efter, hvad har vi lært, og hvor bevæger arkitekturen og dermed samfundet sig hen? Kan man formulere et manifest og skabe en ny retning igen, som med samme gennemslagskraft som Gropius kan ændre vores fysiske verden, vores byer, boliger og den helt grundlæggende måde, vi indretter vores fysiske verden på?

Og lige netop nu er momentum allerstørst. Verdens udfordringer står i kø: klimaforandringer og grøn omstilling, urbanisering og social segregation, skiftet fra markedsøkonomi til cirkulær økonomi - for blot at nævne nogle. Der er et gennemtrængende behov for at forandre den måde, vi indretter vores fysiske verden på. Som Gropius manifesterede det for 100 år siden: Vi kan bygge os frem til en bedre verden?

Hvordan bygger man sig frem til en bedre verden? Måske bør vi minde os selv om arkitekturens mest grundlæggende spørgsmål: Hvem bygger vi til, hvor bygger vi, hvad bygger vi med, og det mest aktuelle spørgsmål: Hvorfor bygger vi?

Overdækket cykelparkering.
Karen Blixens Plads -
Københavns universitet
Amager.

Vi bør alle overveje, hvilke materialer vi bruger, når vi bygger. Men det mest bæredygtige er nu en gang at turde stille sig selv spørgsmålet: hvorfor overhovedet bygge nyt? Og når løsningen er at bygge nyt, skaber det så en reel forbedring; bliver stedet markant bedre, eller er det endnu engang et ligegyldigt byggeri, der hverken bevæger os, samler os, eller fornyer os som mennesker, men i sidste ende er spild af planetens ressourcer?

Det spørgsmål bør og skal vi alle stille os selv. Ellers indfanges vi i ligegyldighedens arkitektur. Det er at forfladige begrebet arkitektur, når den reduceres til, hvilken farve teglsten, der vælges til at forskønne de bagvedliggende betonelementer, eller hvilket type altanværn man bruger på endnu et ligegyldigt spekulativt boligbyggeri.

Hvordan kommer vi ud af dette arkitektoniske dødvande? Hvordan får vi løftet arkitektens fokus mod løsningen og som et fysisk svar på de udfordringer, vi står med.

Ligesom et ord først får sin klare betydning i sammenhæng med andre ord, så får enhver bygning først sin reelle betydning, når den sættes ind i den større kontekst, det stedsspecifikke, og i en spejling af den tid, vi lever i.

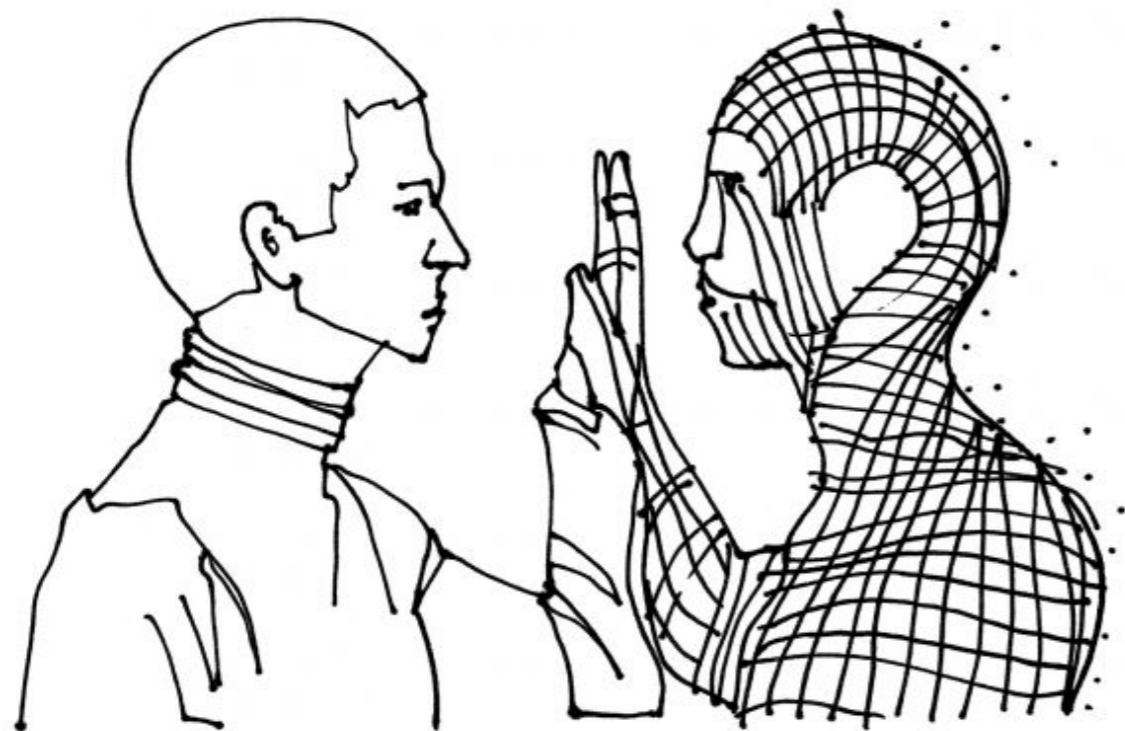
Vi skal skabe arkitektur, der forbedrer livet, og gennem arkitekturen skal vi sikre, at hver bydel, bygning eller landskab, som vi skaber, bliver et bedre sted, end det var før.

Vi skal skabe steder rodfæstet i virkeligheden, i de eksisterende forhold. Bygninger, landskaber og byrum, der passer ind og skiller sig ud. Når vi bygger, er den mest bæredygtige løsning at skabe noget langvarigt, robust og smukt.

Vi skal skabe arkitektur, der former fremtiden. Elastiske, genanvendelige og smukke byer, bygninger og landskaber designet til at holde længere end vores egen tid, til gavn for kommende generationer.

Vi skal bekæmpe ligegyldighedens arkitektur, påvise at den meningsfulde, smukke, robuste arkitektur kan skabe et ekstraordinært hverdagsliv for os mennesker. Hverdagslivet og den fysiske verden er som to tæt forbundne kar. Hvis den er skabt med empati, har den en så mærkbar værdi for os mennesker, at vi kan hjælpe hinanden med at se udover excel-arkets skabeloner, den kortsigtede bundlinje, den firårige valgperiode, som i dag i alt for høj grad definerer udformningen af vores fysiske verden.

Arkitekten skal igen være hverdagens helt.

Et løfte til fremtidens arkitekter Af Schmidt Hammer Lassen Architects

Til fremtidens arkitekt

I år fejrer vi 100-året for Bauhaus-skolen, hvilket giver anledning til at reflektere over dens markante indflydelse på vores arbejde og branchen som helhed. Selvom fagets fundamentale principper er de samme, vil nye værktøjer og udfordringer tage arkitekturen til nye højder i tiden, der kommer.

Som fremtidens arkitekt er du uhyre bevidst om følgevirkningerne ved klimaforandringer, urbanisering og social ulighed, og i dit arbejde adresserer du disse udfordringer. Du har ikke den samme tid til rådighed, som vi har, til at finde løsninger og afprøve nye ideer for hvert projekt. Vi håber, at det arbejde, vi udfører i dag, kan være en hjælp, når du skal navigere i akutte behov og designe vigtige løsninger, der kan være med til at sikre klodens fremtid.

For Jordan vil kræve din opmærksomhed. Teknologi vil forføre og charmere med alt, hvad der er nyt og styre branchen i retning af nye muligheder i høj fart. Men du er vant til forandring. Uvished en velkendt tilstand. Innovation er normen.

Men selvom du i dit arbejde er på forkant med den nyeste teknologi og de miljømæssige udfordringer, vil arkitektens bærende principper vedblive med at være essentielle.

Vi dirigerer et sammensat orkester

At flytte et projekt fra idé til færdiggørelse kræver involvering af adskillige specialister på tværs af byggebranchen, fra ingeniører til entreprenører, der har hver deres prioriteringer. Som arkitekter indtager vi et unikt ståsted, hvorfra vi skaber overblik over projektet og tager ejerskab over processen for at sikre, at kundens ønsker, nærmiljøets behov og den arkitektoniske integritet er i centrum. Det er vores pligt som arkitekter at bygge bro mellem kunsten og videnskaben ved at binde aktørernes specialiserede viden sammen gennem hele projektets livscyklus. Det er et betydeligt ansvar, der giver en høj grad af indflydelse og derfor kalder på en indsigtfuld og opmærksom tilgang.

Vi kuraterer den menneskelige oplevelse

Som arkitekter er vi en del af noget, der er større end bygninger, objekter og byer. Vi tager vare på mennesker. Det, der driver os i vores arbejde, er at forbedre oplevelsen af rum og steder og skabe livskvalitet for mennesker. Når vi forholder os til denne vigtige forpligtelse, står Mies van der Rohes dictum "less is more" helt centralt. Bygninger, der fokuserer på mennesker og udelader det overflødige, har en længere levetid. I takt med at vore liv i stigende grad er digitale, bliver idéen om arkitektur som sociale rum endnu vigtigere. At skabe miljøer, der tilskynder til selvrefleksion og indsigt, bliver derfor vigtigt i forhold til at bidrage positivt til et demokratisk samfund.

Vi må udfordre æstetikken som parameter

Arkitektur som kunstart bliver ofte vurderet ud fra et æstetisk parameter. Ved første øjekast kan man beundre en bygning på baggrund af dens form, materialer og komposition. Men det er vigtigt at bruge andet og mere end øjnene og hjernen til at vurdere, hvad der er smukt. Det smukke opnås, når naturens love er afstemt. Vi opfatter ikke kun med vores fysiske sanser, men også med sjælen og hjertet. Når vi eksempelvis designer en bygning, begrænses vores opfattelse af skønhed ikke af, hvordan bygningen opfattes fra den anden side af gaden, eller når man kigger op gennem atriet. Det er den holistiske oplevelse af bygningen, der udgør tiltrækningen: graden af fornemmelse for brugeren, hvordan bygningen indgår i det omkringliggende miljø, dens grænseflader, dens åbninger. Ved at udelade det unødvendige, som Bauhaus foreskrev, og samtidig inkorporere poesi og overraskelse frembringes en universel opfattelse af skønhed, der går ud over æstetik.

Vi har et stort ansvar for at sætte nye ideer i verden

Evolutionens bevægelse tvinger os til at tænke innovativt og forbedre det, der er os givet. Uanset personlig tilgang eller smag, så lærer Bauhaus-bevægelsen os noget, som enhver arkitekt må skønne på, nemlig idéen om vedvarende at sætte nye ideer i verden. Vi skal til stadighed have et åbent sind, være kreative, indsigtfulde og nysgerrige. Det er i disse legende øjeblikke af kreativitet og eftertanke, at nogle af de bedste idéer får liv. Men vi kan ikke gøre det alene. Politisk skal der skabes et rum, hvor der er plads til idégenerering, eksperimentering og kreativitet, der hjælpes på vej af mindre regulering og lovgivning, der kan følge med de hastige forandringer, der præger både branche og samfund.

Vores løfte til dig, kære kollega, er, at vi vil designe stærke koncepter, der formår at skabe bedre livskvalitet for mennesker, at gøre verden smukkere og beskytte kloden, så du vil kunne gøre mere og gøre det bedre.

Med venlig hilsen
Schmidt Hammer Lassen Architects

**ET KLIMASPØGELSE GÅR
GENNEM DANSK ARKITEKTUR //**

MANIFEST FOR EN NY NATUR I DANMARK

ASMUND HAVSTEEN-MIKKELSEN

BILLEDKUNSTNER OG NON-FILOSOF // MARTS 2019

Et spøgelse går igennem dansk arkitektur: klimakrisens spøgelse. Et flertal i Danmark har sluttet sig sammen i en klapjagt på den kollektive fortrængning af klimakrisen. Alle skal vi vækkes fra vores slumrende eksistens og blive bevidste om uholdbarheden af vores nuværende levemåde. Kapitalismen som system og vores livsverden med vareforbrug og billige flyrejser opretholdes igennem et massivt forbrug af energi, der har ødelæggende konsekvenser for klodens natur. Arkitekter er bevidste om dette, fordi arkitekturen i sin skabelse af rammerne omkring den uholdbare levevis, bruger energi og råstoffer. Overalt manifesterer arkitekturen sig igennem den almene samfundsvilje, det private erhvervsliv og hos det enkelte individs valg af boligform. Fra socialt boligbyggeri, lufthavne, fabrikshaller til opførelse af luksuslejligheder og nye energibesparende huse. Hvor er det arkitektfirma, der ikke af sine kritikere bliver skældt ud for at være for lidt klimabevidst i sit forbrug af materialer, i udledning af CO2 i selve byggeprocessen og det efterfølgende energiforbrug?

Denne kendsgerning at klimakrisen er en realitet viser to ting.

At spørgsmålet om klima nu anerkendes af danske arkitekter som en faktor i arkitekturen. At det er på høje tid, at en spekulativ tanke på vegne af naturen og i ønsket om en ny økologisk orden træder frem og giver hele arkitektstanden og den politiske offentlighed klar besked om de systemiske forandringer og eksistentielle gentænkninger, der er brug for. Det følgende er et manifest, der går imod eventyret om den moderne arkitektur og tanken om en frihedsbaseret individualisme baseret på forbruget af fossile brændstoffer.

Al hidtidig samfundshistorie er også en historie om arkitekturen og dens forhold til energi, magt og territorier. Vi må langt tilbage i historien for at forstå vores nuværende krise. Den palæotiske jæger-samler må have stillet sig måbende over for den neolitiske revolution: hvorfor i alverden binde sig til territoriet, når føden kunne skaffes ved at vandre efter den? Hvad samleren ikke forstod var arkitekturens begyndelse: at agerdyrkeren måtte have et forråds-kammer til sit korn, et hus til sin familie, stenvolde til at beskytte sine kornmarker, et fæstningsanlæg til at beskytte mod fremmede, og måske vigtigst af alt: et tempel hvori afguderne kunne tilbedes. Arkitekturen opstår som konsekvens af denne revolution, og siden har kloden ikke været den samme. Byer, civilisationer, stater, krig og videnskab er opstået ud af denne forskydning og frisættelse, som bindingen til territoriet betød - men også massedød, slaveri, virussygdomme og domesticering af dyr og omdannelse af naturen til et homogent kulturelt landskab på voldsom bekostning af andre livsformer.

Med landbrugsrevolutionen danner menneskene igennem arkitekturen en ramme om deres samfund, hvori den symbolske lagdeling af det sociale og forholdet til energiressourcerne finder sted. Indtil det 18. århundrede var de primære energikilder

brug af ilden som varme, dyret som trækraft, slavemusklene som arbejdskraft, vinden som fremdrift og rotation, eller flodens vandstrømme som bevægelsesenergi. Energien blev høstet i en 1:1 skala og oftest med vold. Den industrielle revolution og udvindingen af fossile brændstoffer ændrer menneskets forhold til energi på en radikal måde – og dermed også arkitekturens funktion og udtryksmuligheder. Med dampmaskinen, og senere dieselmotoren, bliver det muligt at udvinde kinetisk energi af solens aflejrede energireserver opstået for millioner af år siden. Mennesket bliver frisat på en hidtil uset måde – og drivkraften er den moderne kapitalisme og den nye borgerstand, der kræver en ny arkitektur der udtrykker dens herredømme. Med den industrielle revolution baseret på fossile brændstoffer forsvinder alle indgroede forestillinger. Alt fast og solidt fordufter, alt helligt bliver klædt af og menneskene bliver endelig tvunget til at se nøgternt på deres egen position i verdenen og deres indbyrdes forhold. Det er det, vi gør nu som kollektiv bevidsthed – den måde vi taler om klimakrisen er udtryk for at vi endelig er ved at forstå vores situation i verden.

Efter 250 års hidtil uset materiel velstandsstigning står vi i dag med en regning, der skal betales. Alle videnskabelige data taler deres tydelige sprog. Afbrændingen og brugen af de fossile brændstoffer til både energi, gødning og plastik, forurener verdenshavene, skaber drivhuseffekt, forurener vores grundvand og har skabt forudsætningen for en grotesk eksponentiel forøgelse af antallet af mennesker på kloden. Da jæger-samleren for 10.000 år siden betragtede sin nabo svede i kornmarkerne var der angiveligvis 10 millioner væsener af arten homo sapiens. Før den industrielle revolution var der ca. 800 millioner. I dag er vi 7.4 milliarder. Så mange mennesker, hvoraf halvdelen lever efter vestlig levestandard, er afhængig af energi. I dag bruger mennesker globalt set hvad der svarer til energien af 3 atombomber der eksploderer pr. sekund. Intet økosystem er i stand til, evolutionært set, at udvikle levedygtige livsformer, der kan overleve sådan en voldsom energiudladning. Vi mennesker står i dag med den tvivlsomme ære at være ansvarlige for at adskillige økosystemer er i færd med at gå til grunde og alle er påvirkede.

Klimakrisen er navnet på denne krise mellem den moderne civilisation og naturen som dens forudsætning.

En civilisation der skamløst har udnyttet og destrueret naturens biodiversitet for at hævde sin egen suveræne eksistens her på jorden. Den moderne arkitektur har spillet en central rolle i, at det er kommet så vidt, fordi den var løsningen på de negative effekter af industrialiseringen: opfindelsen af moderne boligbyggeri og senere typehusbyggeriet, der løste problemet med vandringen fra land til by. Til gengæld skabte den en ny type fremmedgørelse. Evolutionært befinder vi os stadig i en jæger-samler krop, men bebor nu urbane landskaber, reduceret til varekonsumerende individualiserede

nydelsessubjekter uden nogen relation til den natur, der en gang var vores forfædres livsmiljø.

Hele vejen igennem har moderne arkitektur understøttet og udbygget menneskenes begær efter at skabe sig en anstændig og nydelsesfuld tilværelse på bekostning af naturen. Vi vil gerne leve godt, bo godt, spise godt, rejse godt og opleve godt. I dag lever moderne mennesker i den vestlige verden bedre end baroner gjorde for 300 år siden. Marx fik ret i sin analyse af hvad mennesket begærer: at overgå fra nødvendighedens rige til frihedens rige.

Men i dag er vores liberale frihedsbegreb blevet selvdestruktivt på den lange bane, og vi må gentænke alt fra vores eksistensbegreb, idéer om frihed, til nye generøse fællesskaber og måder vi skaber værdi og vækst på i forhold til naturen. Er arkitekturen i dag villig – og i stand – til at påtage sig sit ansvar i denne grundlæggende krise? Erkende, at den er drevet af selvsamme kapitalistiske logik, der antager naturen som fri ressource, der står til rådighed for vores eksistens? Er det nok bare at bygge klimavenligt i træ? Cirkulært? CO2 neutralt? Tør arkitekturen tænke sig selv derud, hvor den er i stand til at gøre modstand mod kapitalismens krav om stadig økonomisk vækst og forbrug af fossile brændstoffer?

Vi står over for et klimaspørgsmål, der kræver en total transformation af individet og samfundet i dets dimensioner og systemiske niveauer. Målet er på sigt at udvikle en ny naturpagt, nye livsformer, nye måder at tænke os selv på. Det vil tage tid og må ske af eksperimentiel vej. Alle igangværende tendenser til grøn omstilling, brug af træ i stedet for beton i byggesektoren, genbrug af materialer og udvikling af dele-økonomier skal fortsættes. I det følgende vil jeg i stikordsform angive en ny udviklingsmulighed, der i en anden sammenhæng vil blive uddybet nærmere. På vegne af dansk natur og som model for andre lande, foreslår jeg følgende: gældssaner dansk landbrug, omlæg det til økologisk landbrug; beskat salget af kød og brug af fossile brændstoffer, og tilbyd beskatningen som borgerløn til individer, der ønsker at flytte på landet og starte selvforsyning; derefter omlæg størst mulige arealer til naturparker. Ved ophør af konventionelt industrielt landbrug skåner vi drikkevandet og miljøet, og ved større grad af selvforsyning formindsker vi CO2 aftrykket ved madproduktion. Dette kunne være et skridt på vej væk fra en vareliggjort livsform og et monokulturelt dansk landskab.

Ved politisk og økonomisk at understøtte alternative livsformer på landet behøver vi ikke bygge så meget nyt i byerne. Med andre ord, arkitekterne skal ikke bygge mere nyt, men gentænke og genbygge rammerne for nye måder at bo sammen, ernære sig og leve et liv i større pagt med naturen.

DESERTING DESERT LAND

ASMUNDHAVSTEEN-MIKKELSEN

MANIFEST Små Aktører

Med Bauhaus-manifestet ønskede Walter Gropius at genskabe treenigheden af arkitektur, skulptur og maleri som håndværk for derigennem at skabe fremtidens beåndede arkitektur.

Bauhaus blev overhalet indenom af CIAMs (le Corbusiers) teknokratiske ideologi om arkitekturens afgørende rolle i de industrialiserede lande. Den funktionsopdelte by og masseproduktion af bygninger var hovedhjørnestene i denne tankegang. Mange af moderne byers dårligdomme er resultat af denne eensidigt rationelle tankegang.

Arkitekturens ultimative mål er at tjene mennesket. Det 21 århundredes arkitektur må tage det enkelte menneske alvorligt, må gøre plads til de små aktører. Og arkitekter må selv agere som sådanne, for derigennem at skabe nye fortællinger om nærhed, fællesskab og bæredygtighed.

Arkitekter må forstå,

- at store aktører i et markedsorienteret samfund ikke er egnede til at lede humanistiske projekter, til at forestå byggeriet af boliger og boligområder. Store aktører, i boligbyggeriet developere og boligselskaber, er stedfortrædere og har afgørende anderledes interesser end de fremtidige beboere.

- at den beboelige by ikke beror på spektakulære bygninger men skabes af almindelige mennesker, af de komplekse sammenhænge, byen skal være ramme om og opmuntre. Byers og bygningers fysiske væv skal åbne mulighed for at ting kan opstå spontant, ikke i forud fastlagte enklaver men på uventede steder. Arbejdspladser, mødesteder, byhaver, fest og undervisning.

- at mennesker, der tager ansvar for egen bolig, stiller større krav til bygningers bæredygtighed end myndigheders bygningsreglementer foreskriver. Og at de udvikler et tilhørsforhold og bliver boende længere, netop fordi de selv har taget grundlæggende beslutninger.

Lad os udvikle snilde teknologier, der kan operere i den lille skala og imødekomme det enkelte menneskes ønsker og behov.

Små aktører, bygherrer, rådgivere, arkitekter, entreprenører, håndværkere må på banen så vore byer kan vedblive at være beboelige.

4. marts 2019 Carsten Hoff

KONTRAMANIFEST

Hvis nogen siger: »Se, her er noget nyt!« så har det, vi har for øje, allerede været for længst.

(Præd 1,10)

I dag mener vi os hver især berettiget til vort *ceterum censeo*, uagtet hvilken myndighed, hvis overhovedet nogen, vi måtte besidde. Det står naturligvis enhver frit for; alligevel ren-der en gammeltestamentelig passage (Præd 1,8) mig bestandigt i hu med sit “alt, hvad der bliver sagt, udmatter, ingen bliver færdig med at tale.” For nogle af os afstedkommer dette en vis sokratisk ydmyghed i sindet, altså en besindelse på de åndelige begrænsninger, man er underlagt. Herfra vil man hurtigt tilstræbe en tilbageholdelse af sin spontane dom over dette og hint til fordel for en årvågen afventende iagttagen, hvor man nidkært vogter over, hvilke ord man lader slippe over sine tænders gærde. Begynder man nu langsomt, omend måske kun glimtvis epifanisk, at fornemme tidligere tiders civilisatoriske højdepunkter, da indtræffer sig hurtigt en vis uimponerethed over vor egen tid og dens selvopfattelse. Og er man tillige så heldig, at man, med Nietzsches ord, “endnu ikke er blevet revet ind i vor rullende tidsalders svimlende hast, og endnu ikke føler en afgudsdyrkende fornøjelse ved at blive knust af dens hjul,” – ja, da når man hurtigt til den rent logiske erkendelse, at man som individ næppe er i stand til at formulere en kvalificeret *mening* om et fagområde, hvis umiddelbare historie i vor kulturkreds strækker sig over to-et-halvt årtusinde tilbage i tiden.

Som forsker og underviser er mit udgangspunkt altid i første omgang, hvad vi *ved*. Nu er jeg imidlertid ved denne lejlighed blevet spurgt om, hvad jeg *mener*. Det huer mig ikke. –

Hvert træ kendes som bekendt på sin egen frugt; og ser man på, hvordan vores byggede omgivelser udartede sig det sidste århundrede, hvis de da ikke blev sønderbombet, forekommer *flere* ideologiske manifeste ikke at være løsningen; thi man sanker ikke Figener af Torne, ikke heller plukker man Vindruer af en Tornebusk. Med en vis engelsk filosof i ryggen kan man betegne manifestet som et totalitært ideologisk krav om den øjeblikkelige og absolutte løsning af et givent komplekst problem, der undertiden – og måske ligefrem *netop* – viser sig slet ikke at eksistere. Så skulle man endelig vride armen om på mig for at afkræve mig en tese, da vil man ikke kunne tvinge andre ord over mine læber end følgende parafraserende omvendning af den 11. om Feuerbach: “I det 20. århundrede forsøgte arkitekter at ændre bygningskunsten. Nu er det tid til at *forstå* den.”

Det forekommer mig nemlig at være tilfældet, at sidste århundredes behjertede bestræbelser på radikalt at omstyrte alt og skabe paradys på jord bevirkede, at vi mistede megen af den viden om vort fag, som generationer af folk før os havde slidt for at tilvejebringe. Det går som regel ikke stille for sig,

når man forsøger at presse virkeligheden ned i ideologiens prokrustesseng. Og det er i så henseende interessant at bemærke, at den passage fra Prædikere-rens Bog, jeg indledte nærværende lille epistel med, fortsætter således:

*Det, der var, er det samme som det, der kommer,
det, der skete, er det samme som det, der vil ske;
der er intet nyt under solen.*

Hvis nogen siger:

*»Se, her er noget nyt!«
så har det, vi har for øje,
allerede været for længst.*

*De tidligere ting huskes ikke,
og de fremtidige, som vil ske,
bliver heller ikke husket
af dem, som følger efter.*

(Præd 1, 9–11)

Det kan virke undrende, når de fleste arkitektoniske problemer allerede *er* behandlet og løst i arkitekturhistorien, at det så alligevel ofte hænder, at man ikke tager nævneværdigt hensyn hertil, idet man åbenbart har travlt med at skabe noget såkaldt “nyt”. Er denne lidt idiosynkratiske, forfængelige og noget arbitrære fordring om “tidssvarehed” – hvad det så end vil sige – overhovedet en luksus, vi i dag kan tillade os, nu hvor vi er fordret en anden bæredygtig omgang med klodens ressourcer, eller burde vi måske hellere lade veldokumenterede løsninger, der har bevist deres tekniske og æstetiske holdbarhed over århundreder danne grundlag for udformningen af vores bygninger og brugsgenstande?

Man kan eksempelvis kritisk spørge til, hvorfor markedet til stadighed skal oversvømmes med nye stoledesigns. Folk må naturligvis selv om, hvad der behager dem at sidde på; men i betragtning af, at det problem “at sidde” allerede er løst for længst, kan man undre sig over betimeligheden af nye designs; i det mindste når størsteparten af disse ofte er behæftet med problemer, man allerede *har* løst, og sjældent løser de få problemer, der endnu måtte være tilbage. Overhovedet det forhold, at de fleste lægfolk opererer med tautologien “designerstole” er symptomatisk herfor. Hvad denne praksis synes

at sige, er, at kun spektakulære og særligt tåbeligt udformede stole er blevet til ved en designers mellemkomst, mens “almindelige” stole på forunderlig vis er opstået *ex nihilo*.

Tillad mig her en digression, der ikke er uden relevans: Det er kommet mig for øre, at man i fjernsynet i disse dage skulle transmittere et program, i hvilket deltagerne er stillet den drilagtige opgave at skulle designe en ny møbelklassiker. Lidet aner man åbenbart, at det er et rent sisyfosarbejde; alligevel forsøger man nu igen at trille stenen op ad bjerget. Jeg må desværre skuffe både deltagere og seere: Beklaget! Det lader sig slet ikke gøre, mine damer og herrer! Man kunne ligeså godt have bedt deltagerne om at tegne en firkantet cirkel eller skrive en sætning uden et finit verbum. Da Maximilian II af Bayern i 1850 uegennyttigt, men dog i sin samtidige arkitektstands øjne inderligt naivt, udskrev en konkurrence om at designe en ny arkitektonisk stilart, lød den lakoniske kommentar i *Deutsches Kunstblatt*: “På spørgsmålet, om noget sådant overhovedet er muligt, svarer Historien os klart og tydeligt: Stilarter bliver ikke skabt, de opstår.”

Så på trods af det øjensynligt tossede i fornævnte betragtning om såkaldt “almindelige” stoles auto-poietiske opståen skal man dog ikke underkende dens betimelighed. Thi som oftest afslører sådanne sproglige praksisser alligevel en dybere sandhed, – netop fordi traditionen altid er klogere end individet. I en vis forstand *er* det faktisk tilfældet, at de typologier, hvis varige gyldighed for længst er fastslået, og som vi i øvrigt har for vane – af mangel på bedre navne – at kalde klassiske, ikke er designet af nogen som helst, da de altid er et produkt af en kultur og aldrig af et individ.

Vil man fremskridtet – og ikke blot dets gøglebillede, men det egentlige fremskridt, – da må man forstå, at dette nødvendigvis må bygge på fortidens erfaringer og have pant i disse; og jeg har iagttaget at de egentligt nyskabende fremskridt arkitekturhistorisk aldrig gik uden om, men i stedet hver gang gik igennem traditionen.

Christoffer Thorborg

Rom, søndag d. 3. marts 2019

MANIFEST

Marie Stender, Antropolog, Forsker, Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet

FREMTIDENS ARKITEKTUR

... skal være arkitektur med hjerte og samfundssind

Fremtidens arkitektur skal skabe byer og huse og rum som først og fremmest er ramme om liv
Den skal skabe møder mellem mennesker og friktion mellem sociale strømme
Den skal sætte høj og lav i samme båd og huse vidt forskellige fællesskaber side om side
Den skal lære mennesker og andre arter om sameksistens og kunsten at være
i samme stue og på samme klode

Fremtidens arkitektur skal være nysgerrig over for forskellene mellem os og ikke bilde sig ind at
'one size fits all' eller at arkitektens egen oplevelse er repræsentativ for hele menneskeheden
Ej heller skal den tro at mennesker kan reduceres til segmenter, men den skal interessere sig
helhjertet for hvordan den enkelte altid hænger sammen med de andre
Og hvordan ethvert sted er sit eget og må forstås indefra

Fremtidens arkitektur skal være ødsel med skønhed – særligt dér hvor livet er sværest
Den skal dyrke hverdagen og gi os et los i røven, hvor vi bliver selvfede og hjemmeblinde
Den skal vise nye veje og opfinde livsformer, som vi end ikke havde drømt om
Den skal råbe til himlen, når det er nødvendigt,
men også turde træde i baggrunden og stilfærdigt sætte scenen for det sociale liv

... skal være arkitektur med krop og evigt liv

Fremtidens arkitektur skal være en forlængelse af kroppen, en ekstra hud man næsten ikke mærker
Men som man kan ånde igennem og sanse verden med
Den skal skabe byer og huse og landskaber, man har lyst til at røre ved og gå på opdagelse i
Den skal være som et sneglehus, der skærmer mod verden, så vi kan holde ud at være i den
Og som et par briller, der åbner vores øjne for det forunderlige og foranderlige omkring os

Fremtidens arkitektur skal møde mennesker i øjenhøjde og byde dem varmt indenfor
Den skal tage imod deres spor og slitage med kyshånd og kunne rumme deres grimme gardiner
Den skal favne vind, vejr og vandstandsstigninger og sætte en ære i at ældes med ynde
Den skal få os til at tro på reinkarnation og evigt liv
ved at vise at der aldrig er noget der forsvinder, men kun noget der genopstår i nye former

Fremtidens arkitektur skal skabe byer og huse i lag på lag, fra vugge til vugge
Hvor mennesker bor tæt som myrer, men med højt til loftet og masser af albuerum
Hvor markedets kræfter bøjes for menneskers kroppe, puls og åndedrag
Hvor byliv ikke er noget der opgøres i regnskab og bundlinjer
Men i bedre plads til alt hvad der vokser og gror, synger og summer

... skal være arkitektur med rødder, fødder og kritisk bid

Fremtidens arkitektur skal fortælle historier om fortiden og indgyde håb for fremtiden
Den skal glemme våde drømme om tabula rasa eller trang til at sætte sin signatur i beton
på en bar mark, der soler sig i opmærksomhed fra Google Earth
I stedet skal den bygge videre på det der allerede er og sætte det sammen på radikalt nye måder
Så den kan ses fra månen, hvis den har skabt hjem for os dér

Fremtidens arkitektur skal forstå sig selv som del af en sammenhæng
Værelset i huset, huset i gaden, gaden i kvarteret, kvarteret i byen, byen i landsskabet
Som bladet på kvisten, kvisten på grenen, grenen på træet, træet på bjerget
Langt ude i skoven, men også midt inde i byen og i forstaden og i landsbyen.
I Fingerplanen og den rådne banan, Saudi og Kina
Skal den være en arkitektur med rødder, men også med fødder

Fremtidens arkitektur skal lytte oprigtigt til dem den skal huse
Den skal tage brugerne alvorligt men ikke nødvendigvis bogstaveligt
Den skal gøre en dyd ud af at virke i verden – gennem sine bygningsværker men også i sin omgang
med ord, billeder, penge og regler, som styrer hvor vi kan bygge og hvor vi kan bo
Den skal bygge på viden – ikke tomme data, lægge øre til fagfæller og andre fæller
og ind i mellem nappe den hånd, der fodrer den

En by, der fungerer og føles som en skov

I. **Manifest**, [mani'fæsd] proklamation; aabent brev; tidligere spec. (jf. Krigsmanifest) om (en undskyldende ell. retfærdiggørende form for) krigserklæring. Holb.Paars.302. Slange. ChrIV. 1070. Nørreg.Naturr.453. (ODS)

Alternativ betydning: fortegnelse over samtlige i et fragtskib indladede varer; ladningsmanifest. Röding.IV.147. Harboe. MarO. Scheller.MarO. (ODS)

Hvilket altså må betyde: **Arkitekturmanifest**, [arkitæg'd'turmanifæsd] en "arkitekturens krigserklæring" (casus belli); eller en "arkitekturen er ladet med." (SLA)

II. I dag, februar 2019 hvor jeg skriver disse linjer, er det præcis 110 år siden Filippo Tommaso Marinetti i 1909 offentliggjorde sit Manifesto del Futurismo - Det Futuristiske Manifest. En total forkastelse af fortiden og en hyldest til farten, maskinen, volden, ungdommen, krigen og industrien.

Fem år senere, i 1914, skriver Marinetti sammen med den unge arkitekt Antonio Sant'Elia (f. 1888 i Como, dræbt 1916 ved Monfalcone) manifestet Futuristisk Arkitektur. Også her forkastes alt bestående: "I modsætning til vores forfædre, der fandt inspiration i naturens elementer, må vi - i vores materielle og spirituelle kunstighed - finde inspiration i den nye verdens mekaniske elementer: det menneskeskabte og som arkitektur må være det fineste udtryk for".

Marinetti er den første af en lang række avantgardistiske manifestoskribere: futurister, vorticister, dadaister, surrealist, situationister. Alle skrev de krigserklæringer, ultimatummer: Ud med det gamle, ind med det nye.

(Senere igen (i 1932) offentliggjorde Marinetti en Futuristisk Kogebog. En ironisk kommentar til det mest borgerlige der findes: kogebogen. Hans opskrift på 'Kubistisk Grønsagshave' lyder særlig smagfuld: "Små selleri-terninger fra Verona stegt og overdrysset med paprika. Små terninger af stegt gulerod overstrøet med revet peberrod. Kogte ærter. Små syltede løg fra Ivra overdrysset med hakket persille. Små stænger af Fontina-ost. NB! Terningerne må ikke være større end én cm." Jeg har ikke prøvet den endnu.)

III. Med Marinettis manifest artikuleres dét, der har været et grundvilkår for stort set al modernistisk

arkitektur og byudvikling de sidste 100 år: Den totale forkastelse af historien og naturen som fundament for menneskets liv; og en blind tro på moderne tekniske og mekaniske løsninger.

Fremtidens by skulle designes som en maskine. Hvor den menneskelige tilværelse skulle tilrettelægges, standardiseres og ordnes rationelt, og hvor man skarpt adskilte natur og kultur. Naturen blev betragtet som en modstilling til byen - som noget man skulle kontrollere og udnytte ressourcemæssigt. Naturen var en fjende, hvis luner og uforudsigelighed skulle betvinges og besejres.

Men tiden er løbet fra krigserklæringer. Nu er det på tide at sige tingene, som de er.

IV. Helt tilbage i slutningen af 1700-tallet påpegede den tyske videnskabsmand Alexander von Humboldt, at den måde, mennesket allerede dengang (for)brugte naturen på, ville medvirke til at destabilisere naturen.

I dag godt 250 år senere er virkeligheden den, at vi med vores livsstil har ændret på alle jordens systemer i så stort et omfang, at vi har destabiliseret ikke bare miljøet og klimaet, men selve naturens orden. Vi er gået ind i en ny og menneskeskabt geologisk tidsalder, den antropocæne tidsalder. Denne nye tidsalder er et resultat af, at vi har blandet os så meget i naturens processer, at det ikke længere giver mening at opretholde forestillingen om natur og menneske som modstillinger. Men som to sider af samme sag, der påvirker hinanden og er afhængige af hinanden.

V. Hvad betyder den antropocæne tidsalder for arkitekturen og måden, vi designer og omformer byer på?

Den betyder, at der er behov for en ny praksis for byudvikling: Der på den ene side genskaber forbindelsen mellem natur og mennesker; og som på den anden side udvikler byer som naturlige systemer, der ikke kæmper imod naturen, men tilpasser sig til og med naturen. Og som ser naturgrundlaget i vores byer som fundament for livskvalitet.

Modellen til at realisere dette hedder *naturbaserede designløsninger*. Og modellens praksis er en ny natur; en anden natur; en *bynatur*.

Bynatur er ikke som den natur, vi kender fra den vilde skov, den frie kyst eller det åbne land. Bynatur er ikke bare natur hentet ind i byen. Den er derfor ikke en sentimental 1:1 erstatning for den natur ude på landet, vi ødelægger ved at bygge, dyrke eller forurene.

Bynatur er en ny type designet natur i byen. En radikal ny og anden natur, der lærer af naturens processer og principper. Som derfor ikke nødvendigvis ligner natur. Men som fungerer og føles som natur. Bynatur er noget, vi skaber med vores livskvalitet og vores overlevelse for øje.

Det er en orden, der er hinsides naturen og hinsides byen.

VI. Men hvorfor er det så nødvendigt med bynatur? Og hvorfor er det nødvendigt at styrke naturgrundlaget, når vi byudvikler?

Fori bynatur både har en praktisk funktion og en æstetisk funktion. Bevidst designet bynatur løser en masse af de problemer, som vi selv har skabt i vores byer i dag - fra overophedning og forurening til skybrud og klima(u)tilpasning. Samtidig gør bynatur også beviseligt livet mere værd at leve og inspirerer til nye sociale fællesskaber, nye muligheder for kreativ skaberkraft og nye aktive og sunde former for liv. En by med en stærk bynatur er en mere velfungerende, mere leveværdig og en mere tilpasningsdygtig by.

Den designmodel, der både kan løse de urbane problemer og skabe optimale humane rammer for mennesker, er naturbaseret design. Naturbaseret design betyder, at afsættet for både byggeri og uderum er viden om, hvordan naturens processer gøres til designparameter for at øge vores livskvalitet. Naturbaseret design af byer handler altså ikke så meget om, hvordan byen skal se ud, men mere om hvordan det byggede og det groede tilsammen fungerer og skaber attraktive steder for mennesker at leve.

Naturbaseret design handler således ikke blot om skabelsen af grønne udearealer eller om at sikre et par ekstra lommeparker midt i det byggede. Nej, naturbaseret design gælder både bygninger, infrastruktur og uderum. Det er en ny type by, der er tilpasset det nye klima. Og hvor by, bygninger, infrastruktur og natur sameksisterer i et helt nyt udtryk - designet af mennesket, men på naturens præmisser.

VII. Et simpelt ladningsmanifest for fremtidens arkitektur og naturbaserede by:

Alt hvad vi bygger - hvad end det er bygninger, uderum eller infrastruktur - skal øge naturværdien og den biologiske diversitet i byen.

Sværere er det ikke.

VIII. Den baskiske kunstner Jorge Oteiza (1908-2003): "Den, som går foran for at skabe noget nyt, gør det som roeren, der bevæger sig fremad, men dog ror baglæns med blikket rettet mod fortiden, mod det eksisterende, for at genopfinde fundamentene".

På samme måde er det med den naturbaserede by. Den er fremtiden; men funderet i millioner af års biologi og naturgrundlag.

IX. Vi står i disse år overfor et paradigmeskift i måden, vi tænker og udvikler vores byer på. Et skifte der gør op med modernitetens forestilling om en indbygget modsætning mellem by og natur. Og i stedet ser by og natur som sammen dannende en ny orden - og hvor det byggede og det groede har lige ret, lige vigtighed, lige nødvendighed og lige vilkår.

Med naturbaserede designløsninger skaber vi byer, der gror frem, spirer og vokser i samklang med naturens processer og det nye klima. Og som både er sunde og gode at leve i. Og hvor vi genfinder vores forbindelse med og til naturen.

En hel by funderet på bynatur har vi endnu ikke set. Det er klart: Metoden er så ny. Men vi ved hvordan den vil føles. Og vi ved hvordan den vil fungere.

Det er modellen for den kommende by: En by, der fungerer og føles som en skov.

X. Stig L. Andersson, Møen, februar 2019.

FUNKTION

– en genskabt forbindelse

Arkitekturen har siden antikken handlet om at balancere skønhed og funktion – at skabe rum og steder, der lever op til deres funktion og samtidig er behagelige for sanserne.

Fortidens mennesker var tilsyneladende klar over, at den balancegang er netop det: en balance. God arkitektur skal kunne favne begge dele – funktion uden skønhed er lige så uinteressant som skønhed uden funktion.

Dette kan lyde som en banal erkendelse, men desværre skete der et skred, i det tyvende århundrede: Med funktionalismens sejrsgang gennem verden blev den almindelige opfattelse blandt ikke-fagfolk, at skønhed og funktion er hinandens modsætninger, og da først splittelsen var indtruffet som en slags generel sandhed, blev det næsten umuligt at fjerne den igen.

Det ledte til en opdelt verden: På den ene side blev Skønhed pludselig betragtet som pynteligt og overflødigt. Bygningskunst der som fornemste formål alene havde skønheden, blev mødt med foragt blandt funktionsfundamentalisterne. På den anden side blev ARKITEKTUR – med stort A – nærmest et skældsord i folkelige kredse: Beton blev synonym for hæsligt, og arkitekter blev anset for at være arrogante verdensfjerne æsteter uden kontakt med de mennesker, de byggede og planlagde for.

En fuldstændig unødvendig kløft åbnede sig mellem arkitekturen og verden.

Tiden kalder på at vi vil krydse den kløft og samle det, der så længe har været splittet – så Skønheden og Funktionen igen kan finde sammen. Ikke for at søge tilbage til antikkens rødder, men for at tage fremtidens udfordringer alvorligt:

Verden står overfor en række store problemer: Klimakrise, massiv urbanisering, mistillid til demokratiet og hinanden, og et muligt biodiversitetskollaps tvinger os til nytænkning og til nye former for samarbejde. I denne nytænkning, i dette tværfaglige samarbejde er der muligheder for at genskabe den tabte forbindelse.

OG SKØNHED

Hos SCHØNHERR tror vi kort sagt på, at skønheden i det offentlige rum styrker det menneskelige fællesskab.

Det gør den, fordi skønheden i sin enkleste fremtræden både rummer oplevelsens JEG og et stort og medmenneskeligt VI.

Skønhed kan derfor styrke vores personlige forhold til det fælles – og dermed i sidste ende vores tillid til det demokrati, der er fællesskabets forudsætning og mål.

Så når vore byer skal klimasikres, gøres bæredygtige, åbne sig for endnu flere beboere og reducere deres miljømæssige fodaftryk på en gang, er det helt centralt, at de løsninger, vi finder, netop åbner for social interaktion. Vores byer skal forblive menneskelige og derfor skal vi ikke falde for fristelsen til at lede efter løsninger på de ovenstående problemer udelukkende i det praktiske og tekniske felt.

I stedet skal vi skabe offentlige fællesrum, der både kan klimasikre og fungere som smukke, socialt aktive byrum. Vi skal skabe adgang til naturens skønhed som modbillede til byens højhastigheds rum.

Vi skal altid udvikle både den sociale og den kunstneriske dimension i alle de opgaver, vi som arkitekter beskæftiger os med.

Den dobbelte dagsorden er ikke modsætningsfyldt, men en styrke og en rettesnor: Ingen opgave er for lille til at rumme kunsten, ingen opgave er per definition af større værdi end en anden. Enhver opgave skal udvikles og løses ud fra sine særlige forudsætninger – og ud fra sit sociale, tekniske og æstetiske potentiale.

Vi vil altid opsøge og dyrke kontrasterne – mellem by og natur, mellem stort og småt, stilhed og larm, mellem land og vand og mellem fortid og fremtid – med den klare bevidsthed at lys og skygge er hinandens forudsætning. At det ene vil gå til grunde uden det andet. Og at funktion uden skønhed, form uden mening, er – meningsløs.

After Bauhaus / Hannes Meyer to the architects and builders anno 2019

Give proper embodiment
 Appropriate to living
 Be servant of this community
 Growing means
 Striving after the harmonious enjoyment
 Oxygen+carbon+sugar+starch+protein
 Work means
 Our search for the harmonious form of existence
 We despise every form
 Which is prostituted into a formula
 Manifesto and medium for a collective spirit
 it despises
 inbreeding, egocentrism, unworldliness, aloofness.
 removes inhibitions, anxiety, repression
 eliminates pretense, bias, prejudice
 it is the song of songs of harmony
 it is a strategy for balance
 within the community
 it is not a doctrine of technical miracles
 its basis is the recognition of the living space
 and the knowledge of the periodicity of the process
 of living
 spiritual distance is as important to us
 as the distance measured in meters
 because this doctrine of building is close to life's
 realities its theses are constantly changing
 finally all creative action is determined by the fate
 of the landscape
 if a floating population lacks these roots...

Concrete
 Property
 Concrete Property
 No concrete
 No property
 No concrete property
 Buildings
 Are not properties
 No building on properties
 No building
 Stop to build
 Stop to think
 Recognize
 Reorganize

MANIFESTO

ARCHITECTS' CALL FOR ACTION

By Natalie Mossin, Thomas Chevalier Bøjstrup, Sofie Stilling, Vibeke Grupe Larsen, Annette Blegvad and Lene Sørensen Rose as a manifestation of 'An Architecture Guide to the UN 17 Sustainable Development Goals'

The 17 UN Sustainable Development Goals represent the aspiration of the people of the United Nations for a more sustainable future. Challenges are vast and the world must move significantly to make progress towards achieving each Goal by 2030. The built environment, planning, architecture and design, is a major consumer of energy and natural resources, and it accounts for a large part of the world's CO2 emissions, resource consumption and waste production. Furthermore, how we build can exacerbate inequalities and affect health.

Architects bear a great responsibility because each decision we make when we design a building, an urban plan or a landscape, or in other ways contribute to forming the built environment, draw on resources, human as well as natural. Architects' actions therefore have ramifications that go beyond the project or process itself and extends in time and space to distant localities and distant futures.

Through their practice, architects can contribute to a sustainable development – not just on an aspirational level, but through their contributions to what becomes realized buildings, settlements and cities all over the world. Architects must develop sustainable architectural solutions everywhere, at all scales, and by this give their contribution to sustainable communities and quality of life.

Because our decisions have consequences and often vast impact, architects also preside over power for which to be held accountable. We have a responsibility to act. Therefore, this manifesto concerns how we do it, when working with building, planning and landscape. We can continue with our current practice, or we can strive with urgency for a better way, a sustainable way. It is up to each of us.

The intention of this manifesto is an architect's call to action on the UN Sustainable Development Goals, - a call to architects in every part of the profession to take action in their own architectural practice. Each of the 17 UN SDG relates to the built environment and form a basis on which to start a conversation about how the built environment can contribute.

No poverty: Architects will build in ways that contribute to the eradication of poverty, and affect the impact of poverty on people's life through access to housing and institutions that are affordable, safe and healthy.

Zero hunger: Architects will work to secure food supplies through planning, landscape design and building complexes that protect existing ecosystems, and prioritizing the preservation and expansion of areas for food production.

Good health and well-being: Architects will contribute to public health through design and planning that reduces the exposure to bacteria and pollution, and by prioritizing light, acoustics and air quality.

Quality education: Architects will design schools, universities and other educational institutions in ways that enables a productive learning environment, and strive to create affordable, accessible and inclusive educational solutions for communities with limited resources.

Gender equality: Architects will help rethink existing buildings, settlements and urban areas so that they become inclusive to all citizens regardless of gender. Furthermore, architects will work to promote gender equality in the building industry.

Clean water and sanitation: Architects will design and plan to avoid waste and excessive use of clean water, and for urban areas, settlements and buildings to withstand climate change, such as more extreme precipitation, drought and floods.

Affordable and clean energy: Architects will contribute to design and planning so that buildings and settlements reduce energy consumption, produce energy when relevant, adopt to geographical, climatic and cultural conditions and use context to limit energy consumption.

Decent work and economic growth: Architects will use only building materials extracted and produced in safe and clean working environments, and fight for secure and controlled working conditions on building sites and in demolition processes.

Industry, innovation and infrastructure: Architects will contribute to and use services, products and transportation systems that pollute less, tie up less energy, produce less waste, and provide solutions that are safer and healthier than current standards.

Reduced inequalities: Architects will design and execute so that design and planning is socially responsible, inclusive and take into consideration the needs of all members of society, leaving no one behind.

Sustainable cities and communities: Architects will design and plan so that the built environment contribute to making cities more inclusive, safe and resilient, and develop more sustainable ways of dwelling, encourage the sharing of resources.

Responsible consumption and production: Architects will commit to design for durability and sustainable life cycles through the design process, from individual components to the overall layout of buildings and structures.

Climate action: Architects will partner with other professions to develop climate adaptation solutions with co-benefits, creating not only resilience, but also a better micro climate for humans and wildlife.

Life below water: Architects will exercise caution when working on buildings or settlements placed on the coast or in fragile coastal ecosystems, and commit to ensuring that waste and pollution is not lead from the built environment to water.

Life on land: Architects will commit to always protect, restore and support ecosystems and biodiversity, buildings and settlements and include in buildings and settlements habitats for plants, insects and animals.

Peace, justice and strong institutions: Architects will serve and accentuate society's commitment to justice, democracy and inclusiveness with the effort and values puts into a building, planning process or landscape design.

Partnerships for the goals: Architects will join hands with those who work to advance the goals. Every city is built by many hands, and similarly we need to work together to reach the 17 sustainable development goals, as no single stakeholder can reach them alone.

**Do politicians, administrators and managers still read in these days?
Do those, who sent out their visions and manifestos ever reflect and
follow up what happens to them?**

You ask about my visions for architecture...? How about the future of architecture then...?

Modern architecture is built on great visions and even bigger expectations, which retrospectively reveal a history of success and failure. From the Bauhaus, Le Corbusier's House as a Machine for Living, over Ricardo Bofill's Palaces for the People all the way to more contemporary examples of parametric blobitecture and socially engaged models of collaborative design, a history of best intentions has been forwarded, often resulting in enormous disasters. Even though architects aimed at benefiting society when they envisioned their designs of houses, cities and landscapes, many of their concepts failed on the social, environmental, political and aesthetic level. When it comes to again formulating visions for architecture for the gain of society, I would point out the recommendation of a politician, the former German chancellor Helmut Schmidt: 'If you have visions, you should go and see a doctor!'

You want me to contribute to a manifesto...?

Many of modern architects' visions have been fancily dressed in manifestos. In times of political unrest, crisis and uncertainty, modernists of the early 20th century and the post-war avant-gardes used this format to effectively communicate their ideas to the broad masses. Engaging the masses has become a central issue. The vision of creating a better world with their designs lay on the basis of their writings whereby complex issues were simplified in the name of a straight forward and agitating position. The target were the believers. The UN 17 Sustainable Development Goals are no exception to this. The idea to find a universal agenda, on which the entire world would agree, is frightening to me, and should be to anybody with a common sense. As a literary medium, the manifesto is static, imperative and totalitarian in character, I resent this and believe in the power of memory and history instead.

The future of architecture lies in its projective history, because of its capacity to manifest human existence. With architecture history we can create narratives, reflect on these and use these as an agent to store memories which shape the perception of our built environment. The way we see the world inevitably impacts our ideas when it comes to recreating or reshaping it. Social conditions are historically determined. At the same time though, they are also subject to change. In this process of transformation, history does not only put present social issues into a perspective in which we have a place, it also opens up new perspectives for future changes. Architecture history is instrumental for the critical evaluation of concepts and buildings that are targeted towards the future, because the crucial issues arising in architecture today are based on a fundament of questions that have been explored in the past. It is important to build up knowledge in these issues, which can act as an analytical backdrop by which we can reflect any of our activities that point into the future. Thus, architecture history as a means to produce facts and reflect on the past, we can use like a mirror when assessing our own creations pointing to the future.

**Prof. mso Ruth Baumeister
Ministry for History & Theory
Aarhus School of Architecture**

HÆDERSPRISER TIL KVINDelige ARKITEKTER

Baggrund

I Dansk Arkitektur Centers (DAC) designbutik kan man købe et print af listen over Pritzker-prisens vindere bundet ind i folie. Pritzker-prisen kaldes også for Nobelprisen for arkitekter. For 149 kr. er listen din, og så kan du sidde der i den sofa og nyde listens overvejende mandlige navne i fred og ro.

Nogle kender måske allerede polemikken, men skulle den være nu opridses den her.

Kun én kvinde har modtaget Pritzker-prisen som selvstændigt arkitekt. I 2004 modtog Zara Hadid prisen for sit imponerende virke. Siden har to kvinder modtaget prisen, men i konstellationen af flere (Kazuyo Sejima i 2010 sammen med hendes partner Ryue Nishizawa og Carme Pigem i 2017 sammen med sine 2 medpartnere fra RCR architects)

Prisen kan både gives til individer eller til tegnestuer, og således fik Rem Koolhaas prisen i 2000 og ikke hans tegnestue OMA. Det samme gælder for Robert Venturi, som modtog prisen i 1991. Han har i hele sin karriere dannet professionelt par med sin kone Denise Scott Brown. Sammen har tegnet massere af bygninger og også skrevet det kanoniserede værk 'Learning From Las Vegas'. Det var især Venturis udnævnelse, som fik kontroverserne til at bryde ud; hvorfor modtog Denise ikke også prisen - hvorfor skilte man deres livsværk ad? Der har siden været kræfter der har arbejdet på at give Denise prisen retroaktivt og således er netop Zaha Hadid en af medunderskrivende på den underskriftsindsamling, som arbejdede for dette. Sagen er bemærkelsesværdig fordi Denise ikke har været bleg for at blande sig i debatten og verbalt har været meget tydelig omkring det at 'kvinder overses i arkitekturen'. Hun har ubetinget været med til at skabe international tydelighed omkring ligestilling i branchen og har frygtløst lagt ørerne i maskinen. Hun udeblev da også for ceremonien, da Robert fik overrakt sin Pritzker-pris.

Herhjemme i andedammen kan nævnes at arkitektforeningens æresmedalje først sidste år for første gang blev givet til en kvindelig arkitekt, og dette i selskab med hendes mand (Inger og Johannes Exner) Således mangler vi stadig at få en solo kvindelig arkitekt som modtager af standens egen fornemmeste pris. Får man først øje på skævvridningen, kan det synes absurd.

Manifest

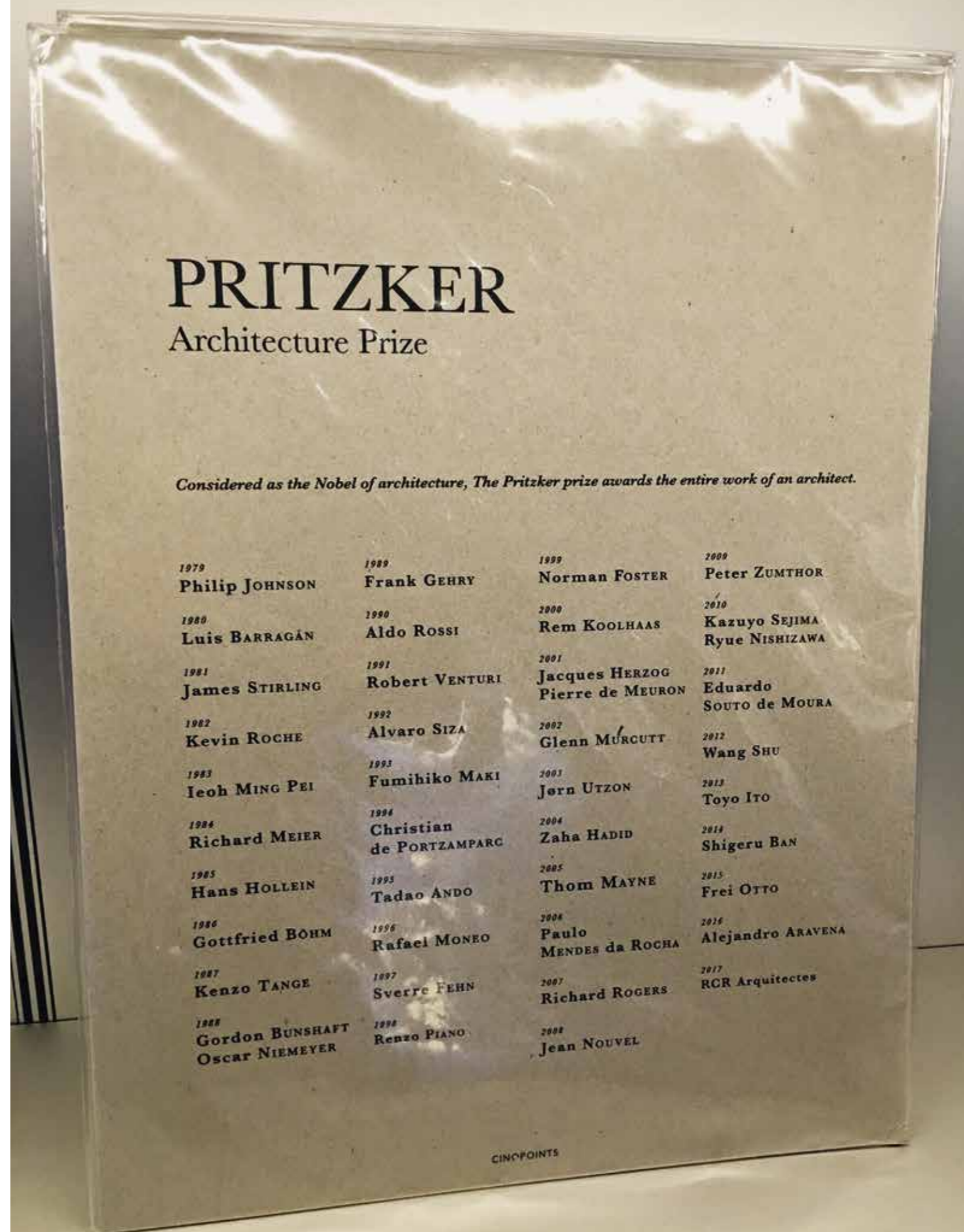
Kunne man forestille sig at alle danske fonde, foreninger og andre der hædrer arkitekter udelukkende uddeler priser til kvindelige arkitekter i 2019/2020? Fondene behøver ikke at gøre noget særligt ud af at de kun giver til kvinder - det har de aldrig tidligere gjort når de kun gav til mænd. Således er det ikke nødvendigt at blæse det kommunikativt stort op, i det jeg vil mene at indsatsen i sig selv taler sit eget sprog.

Og der er heldigvis massere af ypperlige kvindelige arkitekter i Danmark at tage af. Her er bare et udpluk af de helt oplagte:

Praktiserende arkitekter

- Dorte Mandrup
- Lene Tranberg
- Kristine Jensen
- Hanne Kjærholm (posthumt)
- Tina Saaby
- Karen Zahle

Således kan man i 2020 eller senere måske købe en miniplakat på Dansk Arkitektur Center som er lidt mere mangfoldig kønsmæssigt, end den man kan få nu. Og er vi nu i gang med drømmerierne kan det også være at man i 2020 på DAC, kan se den soloudstilling fra Wien, som i skrivende stund giver Denise den oprejsning hun så vitterlig fortjener (*Downtown Denice Scott Brown - Architekturzentrum Wien*. November 2018 til Marts 2019. Læs anmeldelse i *Arkitekten* 02/2019)

Arkitekturen er vores manifest!

Husene, stederne og tankerne.
Det smukke, det grimme, det almindelige og det ekstraordinære.
Modellerne, tegningerne, rummene, materialerne, konstruktionerne,
samlingerne, farverne, menneskene.

Hvis du vil læse vores manifest, må du bevæge dig ud i verden.
God læselyst!

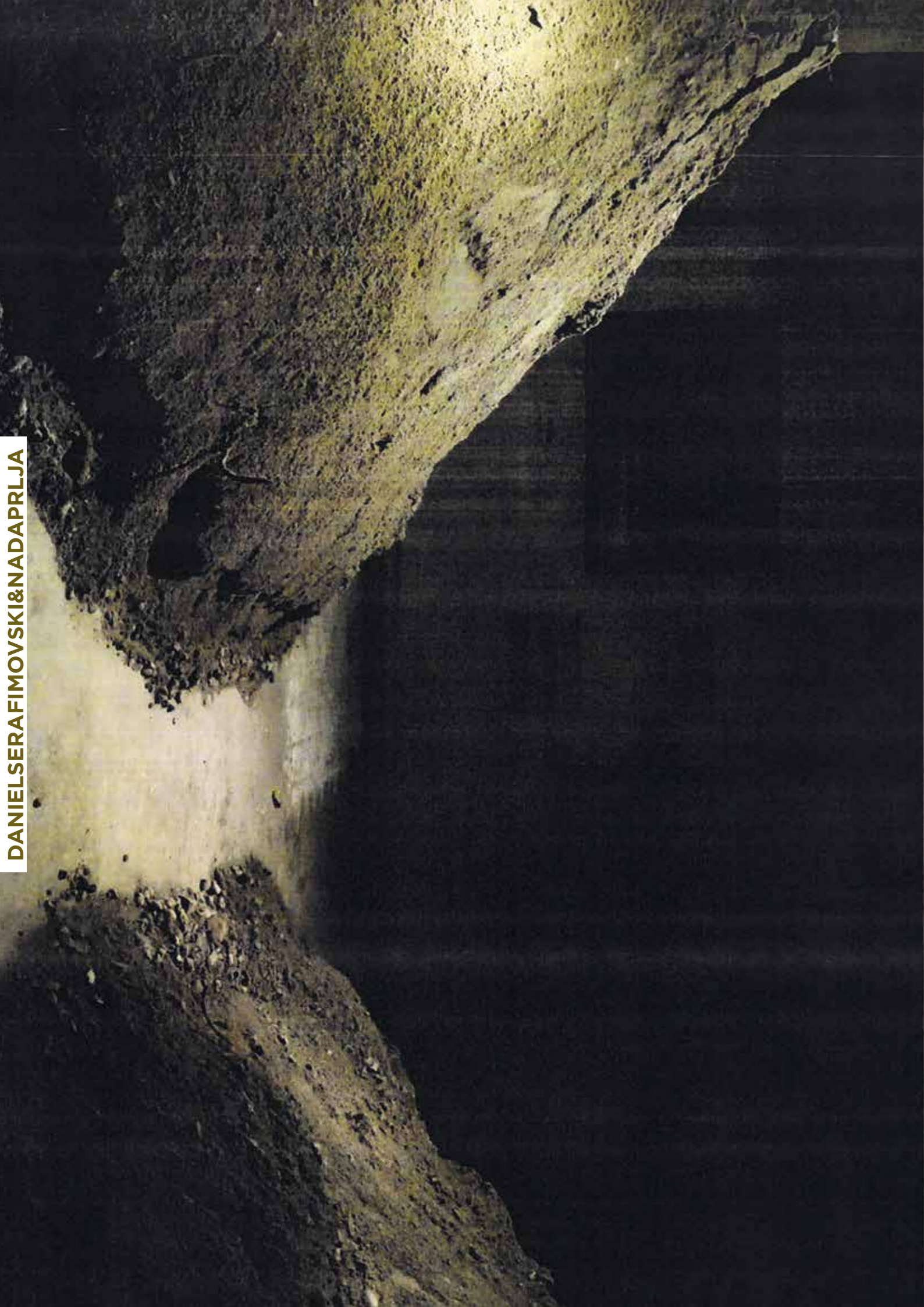
TEGNESTUEKOLLEKTIVET

lenschow & pihlmann / LETH & GORI / Johansen Skovsted Arkitekter /
STED By & Landskab

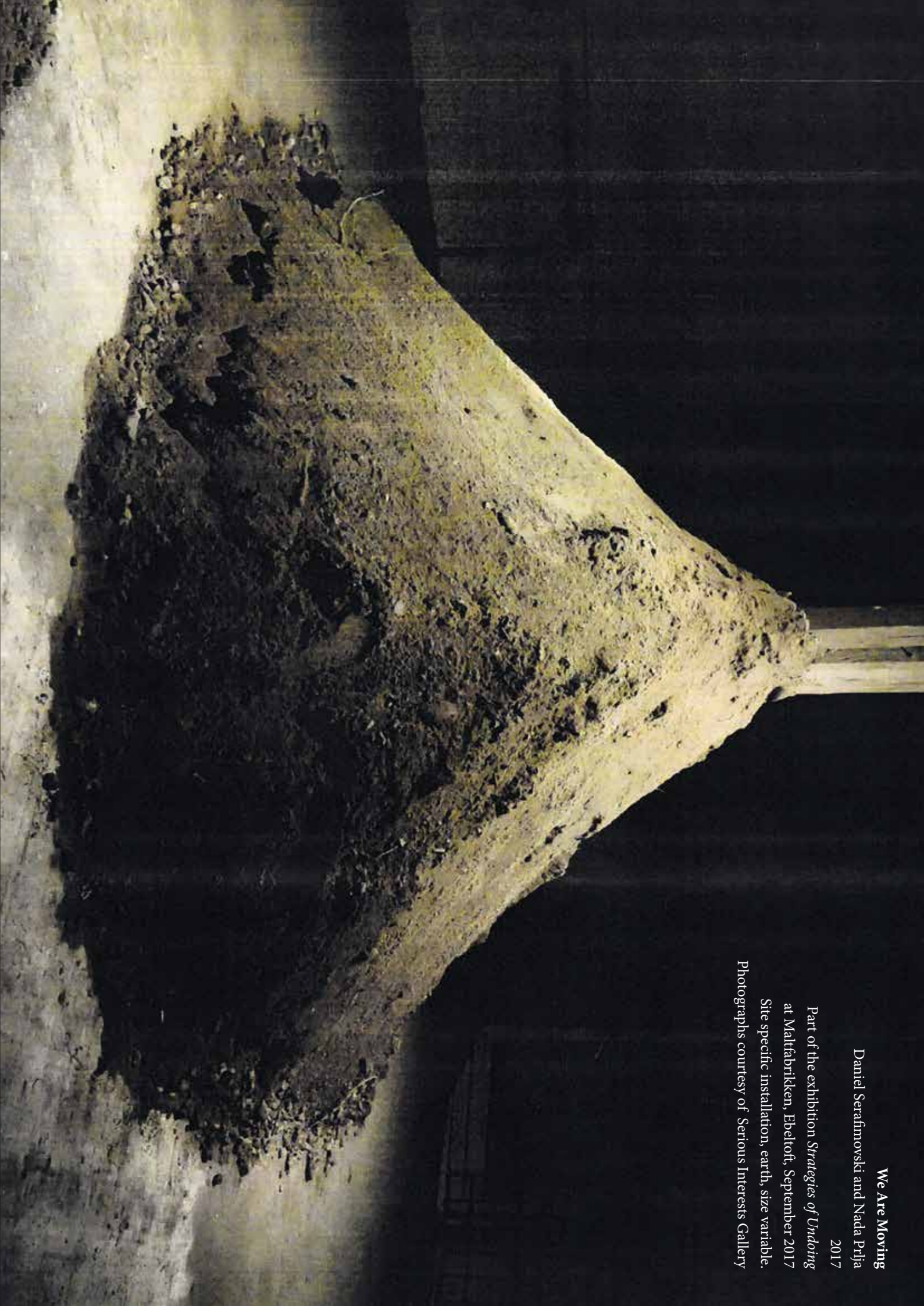
ARKITEKTUR & SAMFUNDSKUNST

BØRN SØRGENDE
HUSVILDE STILLE
ÆLDRE UDEN STIGMA
FATTIGRØVE MED PROMILLE
MOTIONISTER FLANØRER
CYKLISTER SYGE
FODGÆNGERE MED ATTITUDE
HÆNGERØVE TYVE
BÆNKEVARMERE
ELSKENDE
PROMENADE VILDE
FESTIDIOTER SØVNGÆNGERE
KARRIERE SNILDE

DANIELSERAFIMOVSKI&NADAPRLJA

We Are Moving

Daniel Serafimovski and Nada Prlja

2017

Part of the exhibition *Strategies of Undoing*
at Maltfabrikken, Ebeltøft, September 2017

Site specific installation, earth, size variable.

Photographs courtesy of Serious Interests Gallery

Arkitektur – ideologi i fast form

Claus Bech-Danielsen

Modernismen blev udviklet for omkring 100 år siden. Den påvirker stadig alt hvad vi laver i vores arbejde med arkitektur. Det gælder hvad enten vi bygger videre på modernismens idealer, eller om vi skaber vores arkitektur i et direkte opgør mod dem. I dag er vi fx i gang med at samle alt det, som modernister adskilte: Funktioner, trafikkanter og sociale klasser. Modernismens ideologi er også til forhandling – hvilket også bør være tilfældet. Det må imidlertid ikke føre til den misforståelse, at arkitektur kan unddrage sig et ideologisk ståsted. Arkitektur kan ikke være holdningsløs.

Afsæt

En af de store danske modernister var Edvard Heiberg. Han arbejdede på Le Corbusiers tegnestue i 1920'erne, blev professor på Bauhaus-skolen i Tyskland i 1930, og i 1934 blev han sat i spjældet i 40 dage for at have fornærmet det tyske rige. Det var efter sigende mens han udtjente sin fængselsstraf, at han skrev bogen "2 vær. straks". Her korrigerer han den arbejdende befolknings boligforhold i det indre København, idet han påpeger spekulationsbyggeriets sociale og sundhedsmæssige problemer.

Det illustrerer, hvad vi alle ved: Modernismen var en del af en politisk bevægelse. Urbaniseringen havde ført til spekulation på boligmarkedet i de nye industribyer, og modernisterne kritiserede den arbejdende befolknings boligforhold. De boede i kvarterer, der var alt for tæt bebygget, og boligerne i de mørke og forurenede baggårde var livstruende og umenneskelige. Modernisterne ville derfor skabe en masseproduktion af boliger og skabe orden i de kaotiske forhold. I den forbindelse anlagde de en naturvidenskabelig betragtningsform, der satte fokus på menneskers fysiske og funktionelle behov. I det lys var alle mennesker ens, for der blev set bort fra klasse, økonomi og

andre forhold relateret til det samfundsmæssige hierarki, og det passede som fod i hose til modernismens politiske ideologi. Lighed var et overordnet mål.

Det var den samme ideologi, der prægede efterkrigstidens store boligbyggerier i forstæderne. Her blev boligblokke formgivet ud fra 'lighedens princip'. Det handlede om at alle beboere i et boligområde skulle have lige adgang til områdets kvaliteter – ingen hverken mere eller mindre end naboen. Helt i tråd med den politiske ideologi, der lå bag opbygningen af velfærdssamfundet, handlede det om at skaffe tag over hovedet til alle. Der skulle skabes social lighed, og boligområdernes store uderum symboliserede det sunde liv og det sociale fællesskab.

I forlængelse af ungdomsoprøret kom de politiske ideologier ind på skolerne i en grad, så de kom til at tage alt fokus. Udviklingen var skævvredet og ensidig, og det gik hårdt ud over basale fagligheder i arbejdet med arkitektonisk kvalitet. I 1970'erne blev de politiske ideologier på nogle afdelinger på arkitektskolerne dyrket i en grad, så kendskabet til Karl Marx vejede højere end elevernes evne til at kunne tegne et hus. Udviklingen var ødelæggende, og lige siden har arkitektstanden været nervøse for at vedkende sig, at faget er ideologisk af natur, og har vægret sig fra at have en holdning til de samfundsmæssige forhold, som arkitekturen indgår i og rammesætter.

I 1980'erne søgte arkitekterne ind mod fagets æstetiske kerne. Arkitektur skulle ikke dreje sig om politiske ståsteder, og på skolerne skulle eleverne først og fremmest lære at blive gode formgivere. I en postmoderne tid, hvor bygninger og indretning i stigende grad blev livsstilsprodukter, fik arkitektonisk formgivning og produktdesign æstetisk signalværdi. Det kunne synes som om, arkitekturen var holdningsløs, men at undvige ideologiske holdninger, i et fag der i bund og grund er udtryk for holdninger og værdier, er i høj grad politisk.

Manifest

Det er på tide at minde os selv om det: Arkitektur ER politisk. Arkitektur handler ikke alene om at skabe fysisk holdbarhed og funktionel duelighed. Arkitektur bygges på idealer, der afspejler kulturelle værdier, og som udpeger løsninger på samfundsmæssige udfordringer.

Arkitektur handler om at skabe visioner for fremtiden. Arkitektur skaber æstetiske og rumlige oplevelser og vækker vores sanser, men den skaber også fysiske rammer for vores hverdagsliv, om privatliv og om fællesskab, og den giver udtryk for sociale livsmønstre og personlige værdier. Den skaber rammer for kulturelle ritualer og manifesterer den samfundsmæssige orden, og den skaber opmærksomhed på særligt betydningsfulde samfundsinstitutioner. Skabelse af arkitektur handler i bund og grund om at finde ind til en forestilling om den gode by og den gode bolig – om at skabe rammer for det gode liv. Den skal bygges på en bevidst holdning til, hvordan vi ønsker fremtidens by, og boligbyggeriet skal bygge på en bevidst holdning til, hvilket hverdagsliv, arkitekturen skal skabe rammerne for.

Hvad er det så for samfundsmæssige udfordringer, der aktuelt skal sættes fokus på i skabelsen af nutidens byer og bygninger? Hvor de tidligere modernister satte fokus på byernes lokale miljøforurening, skal nutidens arkitekter sætte fokus på den globale miljøforurening og dens følgevirkninger. Det sker da også i et vist omfang. Byerne fortættes (igen som reaktion mod modernismens idealer) med henvisning til, at den tætte by er mere bæredygtig, da den er mere effektiv i udnyttelsen af landskaber, transportsystemer og anden infrastruktur. Når man ser resultaterne kan man imidlertid spørge sig selv, om det virkelig er arkitekternes drøm om en bæredygtig by, der har været styrende for den udvikling, eller om det er grundejerens og devel-

opere, der sidder med byudviklingens joystick? Er bæredygtigheden endt med at udgøre et beskedent figenblad for arkitekters medvirken i en developerøkonomisk udvikling?

Arkitekters arbejde med en bæredygtig byudvikling kan ikke gennemføres uden en bevidst holdning til fremtidens by. 'Den gode by' – hvordan ser den ud, hvilket liv skaber den rammerne for, hvordan fordeles dens goder, indgår den i naturens kredsløb, hvilke økonomiske prioriteringer baseres den på, og hvilke boligpolitiske interesser er den udtryk for. Byen og dens arkitektur skal bygge på en ideologi. Ideologien skal være bevidst og transparent – og den skal være til diskussion. For dens udvikling er et politisk – og dermed også et demokratisk – anliggende. Arkitekter skal være en del af det bolværk, der sikrer, at dens udvikling ikke styres alene ud fra økonomiske interesser defineret af en lille elite af pengestærke investorer. Byen tilhører os alle.

Down with Architecture!

an architectural manifesto for the 21st century.
Garrick Chan [170163] A Personal Manifesto

A wall

2 metres vertical is a human barrier
30 bricks laid on top of each other
Miming us mockingly

One table top tipped 90 degrees
From the inside
Not excluding
Segregating
The wall has two sides

Four walls make one closed boarder

The four walls of the courtyard, keeps the children safe
The nanny is made redundant
The frame is institutionalized

Ad

Looking for talented architects.

Job description: Give name and artistic advice to computer generated designs.

Requirement(s): Famous.

Pay: Minimal.

Architecture with the capital A
has held architecture in captive
relegating them to nothing
but an exercise of profit derivative
and mundane problem resolving.

For before the architects are engulfed
by the archi-tech
one should kill the Architecture
and reform the disciplinary structure.

Look up architecture's latest definition,
and one sees *system* and *organisation*.
It might be time to learn from *linux*,
and embrace what it is that will come next.

Open the floor to the public
and embrace the open source rhetoric,
for allowing their participation,
might just save architects from extinction.

So architects, arm yourself
with 3D-printers and open source recipes,
forget about delivering singular building
and help building societies.

Down with Architecture
with the capital A,
for no amount of economic megastructure,
will capture the people's say.

Manifest

fest

mani

En arkitektur med lidt mere booom booom booom!

Færre trapper og bredere trin!

Kun vestvendte vinduer til at diktere dagen!

Ingen vægge kun lofter og gulve!

Mere aktivitet på gadehjørnerne, og børn der leger i gården!

Boligkomplekser så simple som fælleskaber!

Ideologier lever!

Ingen gentagelse, ingen rytme, bare derud ad!

Hjemmet, er en bevægelse her!

Køkkengulve kolde som metal!

Savsmuldstapet på alle overflader!

Gule hoveddøre og kvadratisk stramme stuklofter!

Teaktræ er brænde på bålet og væg til væg gulvtæpper eksisterer i bedste velgående!

Vandet, allestedsnærværende ligesom sølvfiskene på badeværelset!

Badekar på irgrønne løvefødder i ethvert hjem!

Bjerger og træer, der kan kyskes fra altanen!

Sand og græs i alle mellemrum!

Mindre stil snarere flugt!

Enklavebyer og minisamfund trækker folk ud af storbyen!

Tilfældigheden råder, hvor den kan!

Flere manier, fester, visioner, og oprør!

Fremtiden er i dine hænder..

At bygge; har kontekst.

Man skal sætte sig ind i; kortlægge og forstå, de forskellige indflydelser et projekt påkalder sig. Økonomiske rammevilkår, fysiske omgivelser, tekniske begrænsninger, funktionelle krav eller klagende beboergrupper. Men man skal være opmærksom på, at konteksten også er et forhandlingsrum. Intet er potentielt endegyldigt – alt er til diskussion.

At bygge; er et håndtryk mellem verden og mennesket.

Man skal acceptere; at det at bygge, er en aftale mellem arkitekten, samfundet og eftertiden. Man forpligter sig til at gøre sig umage. Til at finde og føle det; der ikke er endnu. Man skal være den der drager omsorg for værket, når andre vil rive det fra hinanden. Den arkitektoniske omsorg i processen, oversættes til en menneskelig omsorg i det byggede.

Det byggede; kræver hverken bekendtgørelse eller beskrivelse.

Man skal erkende; at når den sidste håndværker har forladt byggepladsen, og hegnene er væk, er det kun den blotte fysik der står tilbage. Uden ord, fortæller den. Arkitekten bør ikke supplere, når den udsættes for den nådesløse dom. Det byggede har måske både skjulte budskaber og subtile intentioner. Men blot er den; hvad den er: Mursten og beton.

Det byggede; kræver ikke din opmærksomhed, blot din tilstedeværelse.

Man skal sørge for; at danne rum og bygninger, der opleves som at være sammen med den ven, man kan være sammen med, uden at sige et ord. Det byggede bør i højere grad være stilfærdigt elegant, end unødigt prætentios. Det er den smoking klædte gentleman, der er opmærksom og lytter på dig, men som er klar på en overraskende bemærkning.

Den byggede; må forklare sine omgivelser.

Man skal forstå; menneskers mangfoldighed. Mange har skyklapper på i forhold til at føle arkitekturen. Arkitekten må løbende og pædagogisk pege, understrege og insistere på de særlige potentialer – både overfor bygherre og for samfund. Man må undervise klart om arkitekturen. Ikke for min skyld – men for vores skyld. Vi er i sidste ende blot rådgivere.

Den byggede; må ikke lade sig rive med af tidens ånd.

Man skal lære; at starten af arkitekturen opstår indefra. Arkitekturen er et felt, præget af både modeskabere og modefænomener. Men Arkitekturen kan sjældent skiftes ud, når sæsonen skifter. Arkitekturen er endeligt i et langt perspektiv. Derfor må vi finde roden til vores praksis i os selv, i kunsten, i naturen, i livet, i historien – men kun sjældent i arkitekturen selv.

Architecture is ALWAYS SOMETIMES NEVER Political

Is it too much to ask of an architect (ure) to 'reduce class differences, gender inequalities, and ethnic concentration?'

The futility of an architectural student - facing an inevitable hurtling towards the capitalist driven, investor hungry and capitol driven world, sitting at their desk and attempting to articulate what they believe a true architecture should be - is difficult to stomach.

Aghast, a cynical student rebelling (abiturairly) against the status quo. Albeit, here are a number of proposals for refining the culture that facilitates a political architecture.

1. Stop awarding a platform to those among us (professionally above us) to pedal the neo-liberal dogma that awards an iconographic architecture.
2. Refine the Architectural canon to accommodate and advocate the work of architects that aren't just old white men.
3. Understand that political discussion isn't a stage for a hierarchical exposé.
4. Repudiate the confrontational manner of presentation that commends the loud, raucous individual.
5. Advocate that collaboration extends beyond a design synergy.

1. Schumacher in 2016 proclaiming that social housing in the center of London need be abolished "Is it not fair that it's someone else's turn to enjoy the central location? Especially if it's those who really need it to be productive and to produce the support required for those that have been subsidised."

2. <http://www.complex.com/style/2015/06/25-architects-you-should-know/frank-gehry> - There are three women on this list, two of whom are included as part of a male-female partnership.

Særliggørelsen af det almindelige - en ode til bæredygtigheden

Vi lever i en helt særlig tid !

Klodens udfordringer er større end nogensinde, men i det udfordrede, ustabile og uforudsigelige, er der en uendelighed af muligheder for at gøre verden bedre, hvis vi handler klogt og bygger smart.

Det er en fantastisk opgave vi står overfor, og den kræver, at vi tænker nyt for at finde de veje, der skal til for at løse tidens udfordringer ! Med et nyt tankesæt skal vi ikke blot svare på de udfordringer som klimaforandringerne skaber, men vi skal fokusere på den sociale bæredygtighed, styrke livskvaliteten og højne glæden !

Vores tids udfordringer er ikke knaphed – tværtimod! Vores velstand har skabt et forbrugsniveau der er langt højere end den ressourcemængde vores klode skaber og stiller til rådighed.

Derfor er vi nødt til at lægge om, dels fordi vi belaster kloden og klimaet og dels fordi klodens ressourcer tilhører hele jordens befolkning og mange har brug for at få et bedre liv.

Vi skal bevæge verden ind i en ny tid præget af ansvar og drømme og der er heldigvis mange som er klar til at bringe verden videre og gøre nye tider bedre.

Mies Van der Rohe drømte om at ingeniørkunsten og arkitekturen smeltede sammen i en fortælling om en arkitektur, som ville være et ægte udtryk for dens samtid.

Skal vi i dag skabe en samtidsarkitektur, som svarer på tidens udfordringer bliver billedet mere komplekst, for det kræver mange forskellige slags tanker og kompetencer at løse de udfordringer vi står overfor. Derfor skal vi i dag gå mange flere sammen og sætte et hold som favner bredt, så vi i fællesskab kan tænke bredt og tænke nyt.

Således finder vi modus for vores tids samtidsarkitektur.

Hos JJW Arkitekter arbejder vi med arkitekturen, som former vores byer, vores liv, vores tankegang. Det er et socialt og menneskeligt ansvar, som kræver empati, indlevelse, omhu og dedikation. Vi tager gerne det ansvar på os og arbejder med det under titlen "SÆRLIGGØRELSEN AF DET ALMINDELIGE"

Vi bidrager til det gode liv og et bedre samfund ved at særliggøre de rammer vi skal arbejde i, gå i skole i, forske i, gå i børnehave i, blive gamle i, gå i teatret i, eller bare bo i - vi skaber rum til fællesskab. Løgstrup mente at vi, hver gang vi møder et andet menneske, har en lille del af dets liv i vores hænder - at alle møder indeholder muligheden for at gøre noget godt for en anden.

Vi skal mødes og konfronteres med hinanden for at kunne mærke og løfte det fælles ansvar for at tage fat på vores fælles udfordringer.

På den måde kan vi gøre verden til et bedre sted.

JJW er optaget af, at vi i fællesskabet ikke skal kunne undgå hinanden.

Vi tegner projekter hvor der både er plads til individet og til fællesskabet - plads til at trække sig, til det lille møde og til de store samlinger.

JJW
ARKITEKTER

Vi lægger stor vægt på processen i alle vores projekter. Det er vigtigt at få alle relevante bidrag med - succesen ligger i at samle mange små bidder af viden sammen til et samlet helhedsbillede.

Vi lytter og omsætter viden arkitektonisk som iscenesatte rammer for vores plejecentre, transformeringer, renoveringer, almene boliger, erhvervshuse, børnehaver, universiteter, skoler, sundhedshuse, helhedsplaner og ungdomsboliger.

Vores mål er, at skabe robuste, ansvarlige, rumlige og sociale svar på tidens store udfordringer.

Vi er startet med os selv - med at opstille et dogmesæt der bevidstgør og udfordrer os til at stille de nødvendige spørgsmål.

Vi bygger ud fra vores dogmer så vores bygninger og rum bærer den konsekvens vi søger og ønsker - reel bæredygtighed og bedre liv.

1. Vi tager samfundsansvar, vores projekter skal inkludere sine omgivelser og give tilbage til verden omkring sig.
2. Vi bygger for fællesskabet og skaber rammer for fællesskaber med plads til den enkelte.
3. Vi arbejder med blivende værdier, skaber økonomisk bæredygtighed med livskvalitet frem for kortsigtet økonomisk velstand
4. Vi bygger med vedvarende ressourcer så vi kan give mulighederne for gode liv videre til kommende generationer. Genbrug af rammer og materialer er i fokus, da det nedbringer brugen af ressourcer og skaber udviklingsmuligheder, trivsel og høj livskvalitet

FN's 17 verdensmål beskriver udfordringerne, opsætter målene så vi kan undgå at opvarme jorden med mere end 1,5 grad.

Det betyder at vi kan opretholde vores liv på kloden selvom meget stadig forandres.

Mål nummer 17 beskriver, at vi må handle i fællesskab - for det er summen af vores handlinger der giver det nødvendige resultat.

Vi skal stå sammen og løse udfordringerne i fællesskab.

Vi skal bruge hinandens ressourcer og kompetencer til at forme muligheder og håb.

Vi skal rykke ved begreberne og skabe langvarig livskvalitet præget af ansvar.

Vi vil særliggøre det almindelige i en tid præget af muligheder.

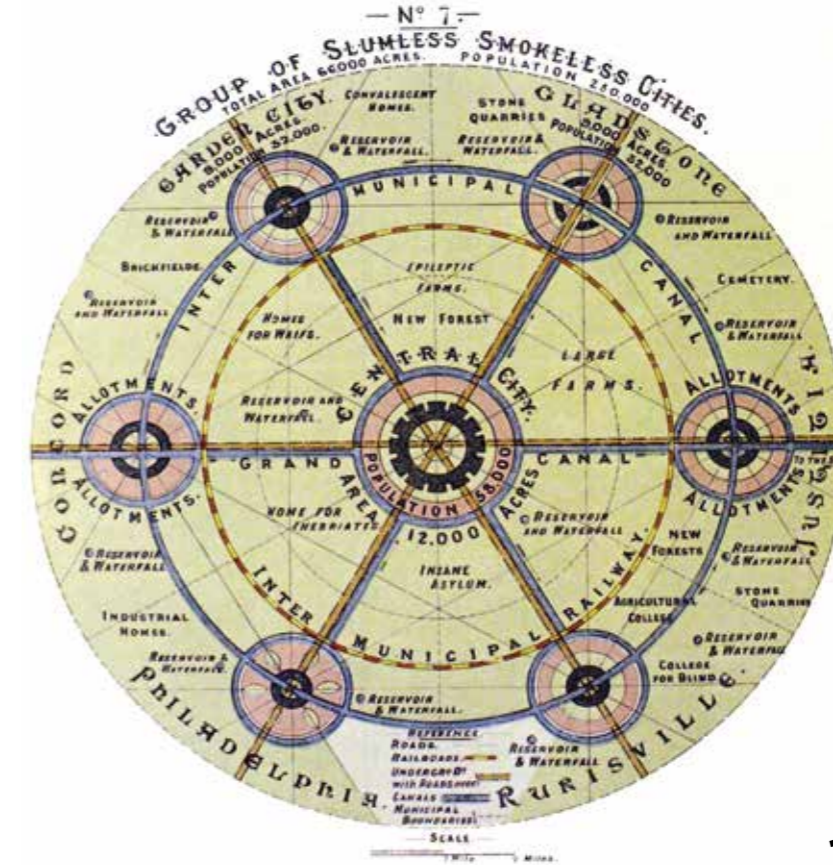

IFHP SOCIAL CITIES

From Garden Cities of To-Morrow to Social Cities for Today

The International Federation for Housing and Planning [IFHP] has its origins in the Garden City Movement. Back in the day a social, economic and environmental model for holistic communities.

Today - back to the future - as everybody is talking Sustainable Development Goals - IFHP has taken to heart that there are many in the field benchmarking and measuring environmental sustainability and economic sustainability. But there are few and far between those addressing the parameters for social sustainability. Thus the IFHP Social Cities initiative gauging the social sustainability of cities and communities:

1889

1.0 Household

- Affordability
- Availability
- Quality

2.0 Neighbourhood

- Safety
- Access
- Social Capital

3.0 City

- Job and Education
- Mobility
- Citizenship

And in keeping with Jan Gehl “we measure what we care about”, and if we care about the social mix and make-up of our cities and communities then let’s identify a comprehensive means of gauging the social sustainability on the scale of the household, neighborhood and citywide:

There is more to the city than bricks and mortar. IFHP Social Cities is a collaborative effort drawing on many sources gauging what we care about.

To implement for better cities of to-morrow we need indicators today!

2019

A Conch Manifesto

the conch collective

Emmy Laura Christina Juhlin Kristine Samson

A Conch Manifesto

Conches can be found throughout the planet's oceans, rivers, lakes, on land and in forests, even in some deserts and hold deep histories. Long history survivors. Conches - such as those from the nautilus - even hold cosmic reflections. Their colors and patterns reflect what they eat and how they have lived. Their geometries are mysterious rhythms of endlessness and openness. The genitals are next to the mussel's head and can have up to 100 eyes. Conches can symbolize fertility and feminism. Antique collections of conches have been found in temples. Humans use conches as tubs, fonts, bowls, recipients, spoons, jewelry, decoration, building structure, music instruments, amulets, talisman, in rituals and as soil improvers in gardens. Listen to the conch and what do we hear? Does it resonate with the hiss of the world; the breath of Earth; the whistling of the dead - those becoming seabeds? The conch reminds us that building form with materials is always a process of modulating living beings. The conch reminds us that the aesthetic of the shell or facade is only there to protect soft living matter. The conch reminds us that forms of living precede architecture. The conch reminds us of the practice of collecting, stabling, preserving. The conch is both a house and a living being folded together. Matter in movement. The same with the the snail and its shell. Architecture made obsolete and essential at the same time.

The Conch Collective suggests a manifesto for architectures beyond 2019, for reparative futures taking place from the middle, right here and now.

* Architecture in singular does not exist anymore; only architectures exists, existing = dispersed from a unifying form

= May architectures soften its shells - remember the soundscape and histories within

x May architectures resonate with the vibrant matters of everyday lives through urban-rural-industrial landscapes

& and resonate with vibrant bio-social rhythms; always think with landscaping = architectures are terraforming practices

x May architectures become minor gestures of preferable futures

& May our habitats be given shape with more living materials and their unpredictable outcomes, mutations

May architectures as protection of vulnerable living take up more space in future habitats

? May architectures contribute to the reevaluation of value in urban-rural hybrid futures

* May more architectures be fragile and owned by no one

& May architectures listen to the sounds of living, dying, becomings; may inhabitants be able to listen to these sounds

? May architectures be temples for reparative practices; always question livable for whom

May the architectures be endless and cyclical

- Sous les pavés, la plage... the beach is no longer beneath the pavement but can be found everywhere in the minor gestures of every day landscapes

= May the architectures be slow transformations, composting time, for becoming humans

Because c o n t a m i n a t i o n is inevitable; mutation is always already taking place

* may collectives continuously emerge and spiral into the unknown, to encounter otherness, shaping architectures and habitats

”Hvad mener arkitekten?”

Det er et spørgsmål, jeg ofte får, når jeg står overfor en bygning, et rum eller ser på en visionsplan. Anerkendelsen for min faglige integritet er dejligt og vellidt. 5 års hård og krævende uddannelse har ikke været nyttesløs. For mange, der befinder sig udenfor vores stand, er jeg jo netop arkitekten, der kan komme med en fagligt funderet vurdering. Men er det alt, en arkitekt skal kunne? Hvad med det, der ligger udenfor klassiske fagområder?

Jeg mener, at vi, som arkitekter, skal blive bedre til at blande os i den offentlige og brede debat. Igennem arkitektur formgiver vi ikke blot genstande, byer og landskaber, men også hele samfund og sammenhænge. Derfor skal vi også turde at komme ud af den æstetiske boble og turde tage stilling til meget mere end materialer, facader og stiforløb. Vi skal tage stilling til, hvilket samfund vi vil have.

Den spanske arkitekt Belinda Tato har engang sagt, at arkitektur er handling, og at vi som arkitekter skaber sociale forandringer. Hun mener, vi skal gå mere ind sager, der har økonomisk, kulturel og social karakter. Jeg er enig! Arkitektur handler om at sætte sig ind i det samfund og den verden, vi lever i.

Så hvad holder os tilbage? Hvor bliver vi af? Frygter vi at blive udskammet som arrogante smagsdommere eller elitære fantaster? Jeg ved det ikke, og for mig er det også underordnet, for vi bør turde skabe drømme om fremtiden. Vi skal ikke være bange for at tage de hårde – og til tider upopulære – valg, kampe og diskussioner. Vi skal turde sige, at vi ved bedre.

I Danmark uddanner vi verdens bedste arkitekter. Vi adskiller os ved vores perspektiv på arkitektarbejdet og vores måde at tænke på. Det kommer både det danske samfund og verden til gode. Vi er uddannede til at være i stand til at forstå arkitektens kompleksitet. Den kompetence skal vi handle på. Om end det lyder storladent, mener jeg, at vi skal sætte kursen for fremtidens samfund.

Derfor skal vi arkitekter til at blande os i den politiske samtale. For at skabe det bedste samfund skal man kunne se, forstå og reagere. Og det kan arkitekter.

Arkitekter kan gøre en forskel for samfundet!

INTRO:
De fleste nybyggede boliger er bygget til den samme målgruppe; nemlig den velstillede kernefamilie. Men Danmark består af 37 familietyper, hvis bolig behov varierer. Med tre personlige fortællinger om livssituationer, og fem typologier for hjem, ønsker vi at diskutere hvilke udfordringer, behov og ønsker, der stilles til udviklingen af nutidens boligformer.

RAMBOLL

Livssituation I:
"Det er torsdag i lige uge, og antallet af personer i husstanden stiger. Fra at være 3 bliver vi 5 personer samt de venner og gæster, der kommer og går. Køleskabet og skuffer fyldes op med forsyninger; havregryn, knækbrød og kiks. Håndklæder, sæbe og tandbørster findes frem. Det er en uge med mange mennesker inde og ude af hjemmet. Der er ofte overnattende venner, så er vi oppe på 7-8 sovende. Der er væsentligt mere mad, der skal købes og laves. Mængden af vasketøj, garderoberod, bøger, tøj, ting og sager, der ligger rundt omkring vokser. Alt hvirvles op og i løbet af ingen tid, er der nullermænd over det hele. Der er slid på tingene. Gulvene får pletter, som ikke kan fjernes. Hjemmet er fyldt til bristepunktet... Ugen er slut. Der bliver gjort rent. Hjemmet skumper ind og vi er igen en 'almindelig' familie; far, mor og barn."

Det midlertidige hjem
Det midlertidige hjem kan være til i en kortere periode - som fx møblerede lejlighedshoteller i de større byer, Airbnb og Home Exchange. Til dem, der rejser ofte, bor i udlandet eller bare ikke ved, hvor og hvordan de skal bo. Det midlertidige hjem kan være et skridt på vejen til at etablere et andet liv end det, man kommer fra. Et hjem man hurtigt og let kan flytte til fx når man bliver skilt. Lejeboliger er en god løsning til situationsbestemte behov, da det er nemmere at flytte til en anden bolig, når livssituationen ændrer sig. Vi undrer os: Hvorfor udvikles der ikke boligtyper, der kan opfylde skiftende livscyklus i samme hjem?

Det andet hjem
Det andet hjem ligger væk fra hverdagsrutinen. Til dem, der ikke har råd til at købe en stor bolig i byen, kan et billigere sommerhus være et supplement til den mindre bolig i byen, hvorpå man ender med to hjem - ét i byen til hverdag og ét i naturen i weekenden. Hjemmet flyttes frem og tilbage - i byen til hverdag med venner, restauranter og kulturoplevelser modsat weekenden i naturen med havehandsker, luft og mere plads. Man kan nyde begge verdener og dyrke to livssituationer. Vi undrer os: Hvordan sikrer vi kontinuitet i de daglige fællesskaber med naboer i byen, når flere rejser til sommerhusområdet i weekenden?

Det fælles hjem
At dele et hjem sammen med andre kan være nemmere end at bo alene. Bofællesskaber giver mulighed for socialt samspil, hvor folk skiftevis kan være private og sociale, som det passer dem. Bofællesskabet kan være svaret på dagligdagens udfordringer, hvor singleforældre får større frihed, idet de ikke er alene om at løse hverdagens opgaver, som fx indkøb og madlavning. Seniorer kan tilvælge et socialt liv med folk i samme livssituation gennem bofællesskabet og undgå ensomhed. Vi undrer os: Hvordan skaber vi bofællesskaber med gode forbindelser til de omkringliggende omgivelser og lokalsamfundet, så vi ikke skaber lukkede og isolerede samfund?

Det urbane hjem
Byrummet er også en del af vores hjem. Parker, pladser, havnebade og andre urbane steder. De større byer har forandret sig. De er blevet grønnere og mere levende rekreative byer. Grænserne mellem min og vores er også under forandring. Hjem er ikke mere begrænset til boligens fysiske rammer. Hjemmet vokser ud over boligen og blander sig med det offentlige byrum. Der er det private hjem, som er mit, og et kollektivt urbant hjem, som vi deler med naboer og dem, der bor i kvarteret. Vi undrer os: Hvordan kan forholdet mellem det private og urbane hjem understøtte et nemt og velfungerende hverdagsliv - privat og urbant, indenfor og udenfor?

Livssituation II: "Weekenden nærmer sig og dermed starter 'en flytten rundt på hjemmet'. Det lille soveværelse transformeres om til børneværelse. Kurve med legetøj findes frem under sengen og dyner med børnesengetøj hentes ned fra loftet. Nu ligner det næsten et børneværelse - og det gør jeg mig også umage med, at det skal ligne. Sofaen og stuen bliver til mit soveværelse, og mit sengetøj pakkes ned hver morgen, mens børnene er der. Børnene føler sig hjemme og synes, at de har et fint værelse, men det er også kun fordi, de stadig er så små. Jeg savner voksenselskab, når børnene er her, og føler mig ensom, når de ikke er. Hvordan det skal gå, når de bliver større, eller hvis jeg får en kæreste, det ved jeg ikke."

Livssituation III: "Der er 4 børn i vores kæresteforhold og ingen fælles børn. I løbet af to uger har vi tre dage, hvor vi reelt er alene. Der er vi kærester og er enten i den lille lejlighed på Nørrebro eller den lidt større på Østerbro. I de dage, der er børn, er det en pokkers logistik at ses. Vi vil gerne være sammen og børnene trives, men vi har ikke nok plads til, at vi alle kan sove sammen, og hvis vi gør det, er det som regel noget rod - især i hverdagene. Så enten spiser vi sammen og tager hvert til sit, når det er sengetid. Ellers sidder vi i hver vores lejlighed med børnene og savner hinanden. Weekendene er de værste; der laver vi tit noget hyggeligt alle sammen, men bliver nødt til at skilles om aftenen. Vi leder efter et sommerhus, som vi har råd til og kan opbygge som vores fælles sted. Vi får aldrig råd til en større bolig i byen og er begge stavnsbundne til området pga. skole og den anden forældre."

Det cirkulære hjem
Hjemmet kan vokse og mindskes efter behov. Kvadratmeter, som ikke bruges til dagligt, er dyre kvadratmeter og kan derfor deles mellem flere hjem. Flere beboere kan være fælles om fx gæsteværelse, vinkælder, værksted, yogarum, så den ekstra plads ikke tilhører den individuelle bolig og udgifterne deles blandt beboerne. Vi undrer os: Hvilke funktioner og faciliteter kan deles? Og hvordan kan defaciliteter være en del af vores hjem, når de ikke er private?

Tænk **arkitekturen** som alt det vi konstruerer
– socialt, organisatorisk og fysisk

Tænk i fællesmængder
– der **er** flere perspektiver, brug dem

Tænk i helheder
– **ikke** i centrum og periferi

Tænk **kun** i nødvendige fællesskaber
– fællesskaber fødes af behov

Tænk indefra og ud
– de sociale konstruktioner før **mursten**

'SPØRG MIG OM ALT'

- Hvad er arkitektur? Er svar nødvendige for at beskrive værdien af arkitektur?
- Findes der bygninger som ikke er arkitektur? Eller bør det kaldes dårlig arkitektur? Hvordan adskilles arkitektur/ikke-arkitektur, alternativt god/dårlig arkitektur?
- Er arkitekturens berettigelse at den løser problemer? Skygger denne instrumentalisering for fagets kunstneriske potentialer?
- Er arkitekter smagsdommere? Er den gode smag dårlig? Må smag nedbrydes for at give plads til andre potentialer i arkitekturen? Er arkitekter nyttige idioter som udvikler æstetik til herskende klasser? Naturaliserer arkitekturen derigennem klasseforskelle når fattigdom fremstår selvforskyldt hos folk som ikke kender den gode smag?
- Har arkitekter særlig autoritet i æstetiske spørgsmål? Er en sådan autoritet berettiget? Findes arkitektonisk værdi i sig selv? Er arkitektonisk værdi alternativt noget vi tilskriver visse objekter?
- Lærer arkitekturen af tidligere ideologiske diskussioner? Er arkitekturens fundament stærkere nu end tidligere?
- Kan arkitekturen vinde terræn fra en avant garde position? Ender det som diskursivt eksklusionsprojekt hvor kvalitet stiger med afstand til det alment accepterede?
- Fylder stoflighed og sansning for meget i arkitekturen? Er det verdensfjerne betragtninger som overser byggeriets realiteter? Bliver arkitekturdisciplinen indadvendt ved at fokusere på individets oplevelse?
- Tror arkitekter på at 'Vi bygger det væk'? Siges det for at retfærdiggøre manglende vilje til at gøre det nødvendige? Er motivationen for økologisk eller økonomisk?
- Er arkitektstandens syn på samfundsrollen udtryk for ønsker eller for realiteter? Vil en nøgtern kortlægning øge muligheden for at forandre denne rolle? Hvilken disciplin vil en kortlægning forevise?
- Er arkitekturkritikken død? Kan den genoplives? Skyldes kritikken forsvinden berøringsangst med ukomfortable spørgsmål? Er denne berøringsangst begrundet i intern økonomisk afhængighed eller slet og ret i angst for konflikter?
- Er arkitekturkritikken i praksis blevet ren politisk polemik? Kan en mere værkkritisk spørgen udvide forståelsen af arkitekturens potentialer?
- Er de her spørgsmål relevante at stille? Er de for nørdede, naive eller prætentiose? Burde arkitektstanden diskutere dem og lignende spørgsmål noget mere? Ville den byggede arkitektur vinde ved at den offentlige faglige og kritiske samtale blev styrket?
- Burde arkitekter stoppe snakken og bare bygge nogle gode huse? Er mavefornemmelse bedre end sammenhængende idéer?
- Kan arkitekturens samfundsmæssige rolle styrkes uden bastante manifeste? Kan arkitekturen i stedet spørge sig til et stærkere ståsted?

Sverigesgade 5, Odense

Ny Banegårdsgade 55, Aarhus

React Renovate Reurbanize Recreation Refurbish Realty

Reuse Reinvest Reinvent Rethink Revitalize Redo

MANIFEST STAFET bidragsydere

Kjeld Vindum, lektor, Institut for Bygningskunst og Kultur, KADK, arkitekt MAA

Dan Stubbergaard, kreativ direktør og grundlægger, COBE, arkitekt MAA

Schönherr

Rambøll

Rikke Lequick Larsen, One Female Architect, arkitekt MAA

Dorte Mandrup, kreativ direktør og grundlægger, Dorte Mandrup, adjungeret professor, KADK, arkitekt MAA

Stig L. Andersson, designdirektør og partner, SLA, professor, Københavns Universitet, arkitekt MAA

Signe Kongebro, Henning Larsen

Lars Juel Thiis, partner, CUBO Arkitekter, adjungeret professor, Aalborg Universitet, arkitekt MAA
Schmidt Hammer Lassen Architects

TEGNESTUEKOLLEKTIVET (LETH & GORI, lenschow & pihlmann, Johansen Skovsted Arkitekter, STED By & Landskab)

Peder Baltzer, stadsarkitekt, Aalborg Kommune, arkitekt MAA

Ruth Baumeister, professor MSO, Teknologi, Bygningskultur og Bosætning, Arkitektskolen Aarhus, ph.d., arkitekt dipl.ing.arch.

Carsten Hoff, arkitekt MAA

Flemming Rafn Thomsen, partner, Tredje Natur, arkitekt MAA, MDL

Nina Kovsted Helk, filantropidirektør, Realdania, arkitekt MAA

Studio Other Spaces ved Olafur Eliasson, billedkunstner og Sebastian Behmann, arkitekt

Ellen Højgaard, direktør, Dansk Byplanlaboratorium, cand. scient. geograf

Martin Keiding, ansvarshavende chefredaktør, Arkitekten, arkitekt MAA

Serious Interests Agency ved Daniel Serafimovski, arkitekt og Nada Prlja, billedkunster

CINARK, Center for Industriel Arkitektur, KADK

IFHP International Federation for Housing and Planning

OP & NED

Karsten Pålsson, ejer og CEO i Pålsson Urbanism, arkitekt MAA

Center for Militant Futurologi

Asbjørn Staunstrup Lund, Vandkunsten, arkitekt MAA

Simon Kjær Hansen, direktør for regioner, C40, cand.scient.pol.

Christoffer Harlang, professor, Institut for Bygningskunst og Kultur, KADK, ph.d., arkitekt MAA

Christoffer Thorborg, adjunkt, Transformation, Arkitektur og Territorier, Arkitektskolen Aarhus, ph.d., arkitekt, MAA

Asmund Havsteen-Mikkelsen, billedkunstner, cand.mag. i litteraturvidenskab

Olav de Linde, bygherre og ejendomsselskab

Morten Pape, forfatter

dominique + serena

Marcus Vesterager, medlem af Københavns Borgerrepræsentation (S), arkitekt MAA

Conch Collective ved Kristine Samson, lektor, ph.d., Emmy Laura Perez Fjalland, cand.mag. og Christina Louise Zaff Juhlin, urban researcher/planner, Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab, Roskilde Universitet

Pia Rönicke, billedkunstner

Marie Stender, forsker, Statens Byggeforskningsinstitut (SBI), ph.d., antropolog

JJW

På vegne af redaktionen bag An Architecture Guide for the 17 UN Sustainable Goals:
Natalie Mossin, Arkitekt MAA og Institutleder på Bygningskunst og Teknologi, KADK
Thomas Chevalier Bøjstrup, Arkitekt MAA, Institut for Bygningskunst og Teknologi, KADK
Sofie Stilling, Landskabsarkitekt MAA, Institut for Bygningskunst og Teknologi, KADK
Vibeke Grupe Larsen, Arkitekt MAA, Sustainability Strategist, VGL Sustainability Transformation
Annette Blegvad, Direktør i UIA23CPH
Lene Sørensen Rose, Designer MDD, partner Rose & Rose.

benandsebastian, kunstnerduo

KANT arkitekter

Garrick Chan, arkitektstuderende, Institut for Bygningskunst og Kultur KADK

Reuben Harris, arkitektstuderende, Institut for Bygningskunst og Kultur KADK

Anna Barner Stockholm, arkitektstuderende, Institut for Bygningskunst og Kultur KADK

Casper Gudman Dam, arkitektstuderende, Institut for Bygningskunst og Kultur KADK

Carla Maria Bøg Larsen, arkitektstuderende, Institut for Bygningskunst og Kultur KADK

Morten Birk Jørgensen, adjunkt, Institut for Bygningskunst og Kultur, KADK, ph.d., arkitekt MAA

Hele Landet, Sociale Arkitekter

MANI

FEST

STAF

ET

B

MANNI

FEST

STAF

ET

9 788792 700278